

JURIDISK FORENINGSS AARBOG

FOR

VINTEREN 1918—19

TRYKT SOM MANUSKRIFT TIL BRUG FOR
FORENINGENS MEDLEMMER

KØBENHAVN

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE
(AXEL SIMMELKJÆR)

1919

*Det første Møde refereret af Overretssagfører Ellis Henriques, de øvrige
af Overretssagfører Ø. Ahnfelt-Rønne.*

INDHOLD

	Pag.
Generalforsamlingen	5
H. B. Krenchel: Meddelelser fra Aktieselskabsregistrets Praksis	7
Henry Ussing: Om Betingelserne for Forudsætningers Relevans	23
V. Boeg: U. S. A. under Verdenskrigen	36
N. Cohn: Indførelse af dansk Ret i Sønderjylland	50
A. la Cour: Retsreglerne om danske Skibes Registrering før og under Verdenskrigen	60

FORENINGEN

DEN AARLIGE GENERALFORSAMLING

afholdtes Tirsdag den 3. December 1918 i Odd Fellow Palæet.

Overretssagfører Aage Faurschou aflagde Beretning.

Medlemstallet, som den 1. September 1917 udgjorde 358, var i Aarets Løb steget, saaledes at det den 1. September 1918 udgjorde 368. Der var i Aarets Løb afholdt de sædvanlige Møder, om hvis Forløb Foreningens Aarbog gav Meddelelse.

Regnskabet var gennemgaaet af Foreningens Revisor og befundet rigtigt. Det balancerede med Kr. 4901,52. Aaret begyndte med en Kassebeholdning paa Kr. 1889,34 og sluttede med en Kassebeholdning paa Kr. 2177,59. Der gaves Decharge for Regnskabet.

Bestyrelsens Medlemmer genvalgtes, ligesom Revisoren, Overretssagfører Bentzen.

MEDDELELSER FRA AKTIESELSKABS- REGISTERETS PRAKSIS.

Foredrag af Overregistrator Krenchel den 3. December 1918.

Loven om Aktieselskaber har nu snart virket et Aars Tid. Af de 5000 Selskaber, der antagelig findes her er c. 800 bleven registrerede og c. 1200 andre har indsendt deres Vedtægter til Gennemsyn eller gjort Anmeldelse uden at være bleven registreret endnu, idet Vedtægterne skal forelægges til Ændring paa Generalforsamlinger; Lovens Anmeldelsesfrist er ved Lov 28. Sept. 1918 bleven udskudt til 1. September 1919. Som en Mærkelighed kan anføres at kun ganske faa Selskaber med Kapital under 5000 Kr. har søgt om Dispensation. Da Loven er bragt til Anvendelse paa alle ældre Selskaber, maa saa at sige hvert eneste Selskabs Vedtægter ændres. At dette har voldt Selskaberne og navnlig Sagførerstanden meget Bryderi er givet; som Helhed er der fra d'Hrr. Sagføreres Side sat et meget stort Arbejde ind paa at afrette Vedtægterne efter Lovens Krav, men en saa omfattende Lov maa selvfølgelig trods sin korte og knappe Form eller maaske rettere paa Grund heraf frembyde en Række Tvivl i Anvendelsen, som giver Anledning til Fejl og Diskussion.

Naar det med Tilfredshed kan konstateres, at Forhandlingerne mellem Selskaberne og Registret kun i et ganske ringe Antal Tilfælde har givet Anledning til Paaanke af Registrets Afgørelser, skyldes det den imødekommende Forstaaelse, der er vist fra Sagførerstandens Side.

Loven har sin væsentligste Betydning ved at have opstillet en Række præceptive Krav til Stiftelsen af Aktieselskaber. Me-

dens Kom-Udkastene af 1900 og 1910 kun fordrede Oplysninger om visse Forhold, forsaavidt der var truffet Bestemmelse derom, kræver A/L en ubetinget Besvarelse, hvad enten denne bliver positiv eller negativ; det gælder Spørgsmaalene

- 1) om der er tillagt Stifterne noget Vederlag,
- 2) om nogle Aktier skal have særlige Rettigheder,
- 3) om Aktierne er indløselige,
- 4) om de frit kan omsættes og
- 5) om der skal overtages nogen bestaaende Forretning eller Formuegenstande.

Det skal ikke nægtes, at der baade i smaa og store Selskaber ofte kan være Grund til Mistanke om, at man ønsker at tilsløre saa meget som muligt og at derfor en tvangsmæssig Oplysningspligt — ogsaa rent negativt — kan være paa sin Plads; paa den anden Side er saadanne Paabud ialfald egnede til at gøre Registreringsmyndigheden ilde set, naar man maa returnere en Stiftelses-Overenskomst paa Grund af saadanne Mangler.

Jeg skal ikke komme nærmere ind paa en Omtale af de enkelte Punkter, men skal kun berøre Spørgsmaalet om Oplysningerne vedrørende overtagne Formuegenstande og Forretninger.

Her stiller man fra Registerets Side — og jeg tror med fuld Føje og i Lovens Aand — meget strænge Fordringer, idet der her er Tale om den økonomiske Arbejdsbasis for det vordende Selskab og Grundlaget for Tredjemands Indtræden i Selskabet.

Stiftelses-Overenskomsten skal angive, hvorvidt og paa hvilke Vilkaar Selskabet skal overtage en bestaaende Forretning eller bestemte Formuegenstande, og hvorledes Værdien af det saaledes overtagne er ansat.

At der skal opgives de Beløb, Værdierne skal overtages til, er givet; der maa derunder gives en vis passende Specifikation efter Forholdene, enten direkte eller med Henvisning til vedlagte Opgørelser, Specifikationer o. s. v. Omfatter Værdierne faste Ejendomme, Maskiner, Varelager, udestaaende Fordringer og Gæld, bør dette til en vis Grad specificeres, da det er af Betydning for Tegneren at vide, om det overtagne er fast Ejendom eller Løsøre. Men der kan være Tvivl om — og har været

fremSAT forskellige Anskuelser om hvorvidt det skulde angives, hvorledes man er naaet til disse Tal; skal der imidlertid være nogen Mening i Ordene: hvorledes Værdien heraf er ansat, i Modsætning til Ordene: paa hvilke Vilkaar, kan det kun være den, at det maa oplyses hvorledes denne Værdi er opgjort og det kræves derfor ubetinget, at dette skal oplyses, enten f. Eks. Værdi ifølge Ejendomsskyldvurdering, efter udmeldte eller særlig tilkaldte Mænds Vurdering, til Fakturapris, efter den i Selskabets sidste Aarsbalance opførte Værdi eller ialfald efter Stifternes Skøn.

Dette sidste er jo en meget problematisk Værdimaaler, men staar der det, ved ialfald Aktietegnerne, paa hvad Grudlag de tegner.

Det vilde ikke være urimeligt om man en Gang naaede til ubetinget at kræve en Vurdering ved udmeldte Mænd, ialfald naar Aktietegning fandt Sted udenfor en meget begrænset Kreds.

Lovens § 7 kræver, at Stiftelses-Overenskomsten, i Tilfælde af offentlig Tegningsindbydelse, skal indeholdes nøjagtigt i denne. Det eneste korrekte er selvfølgelig, at Stiftelses-Overenskomsten optages in extenso i Tegningsindbydelsen.

Efter det i Rigsdagen herom fremkomne har man Lov til at bortse fra den ordrette Gengivelse, men rigtignok kun paa den Betingelse, at Stiftelses-Overenskomsten samtidig fremlægges paa Tegningsstedet, saa at Aktietegneren kan blive bekendt dermed, saaledes som vedkommende Rigsdagsudvalg udtrykte sig.

Men selv i saa Fald maa Tegnings-Indbydelsen indeholde alle positive Oplysninger; udelades nogetsomhelst, medfører det Nægtelse af Registrering. Skal Selskabet overtage et Par Millioner udestaaende Fordringer maa dette oplyses, selv om Stifteren anser Fordringerne for aldrig saa gode, ja selv om Overdrageren staar del credere derfor. Staar de omtalte i Stiftelses-Overenskomsten maa de med; det kunde jo blive af Betydning for Selskabet; selv gode Fordringer kan blive dubiøse og Overdrageren kan gaa fallit, saa sidder Selskabet med Smerten.

Med Hensyn til hvad der er offentlig Tegnings-Indbydelse har Loven ikke givet os nogen Støtte for Afgørelsen, saa at der bogstavelig talt kun er det ene tilbage, om Tegnings-Indbydelsen har været offentliggjort i Bladene.

Faar man indsendt en trykt Indbydelse og har et bestemt Indtryk af, at den har tjent til Grundlag for Aktietegning i videre Kredse, kan man højst rette en Forespørgsel til Selskabet og faar da i Reglen til Svar, at den kun har været udsendt til en begrænset Kreds og man har intet Middel i Hænde til at modbevise det — kan end ikke kræve oplyst, hvormange Aktietegnere der er.

Hr. Prof. Vinding Kruse har fornylig udtalt sin Tillid til at Registreringsmyndighederne vilde gaa skrappt frem paa dette Punkt. Jeg kan forsikre ham, at Lysten mangler ikke -- for der var virkelig al Grund — men den lovmedholdige Evne er saa saare ringe. Forholdet bliver ikke bedre før Loven engang bliver ændret derhen, at der altid skal ske offentlig Bekendtgørelse af selve Stiftelsesoverenskomsten, hvis ikke Kredsen af de første Aktietegnere er indskrænket til f. Eks 10 eller saa — eller man skærper Fordringerne derhen, at enhver Aktietegning skal ske paa en Genpart af Stiftelses-Overenskomsten, som skal indsendes til Registrerings-Myndigheden.

Ang. Stiftelses-Omkostningerne er jeg enig med de Forfattere, der mener, at ogsaa de Vederlag, der tilflyder andre end de egentlige Stiftere, maa medtages i Beløbet. Loven for drer at Omkostningerne skal angives med deres Størstebeløb; om det er korrekt som sket i den senere Tid at angive dem i *pCt.* af den udbudte Kapital, er tvivlsomt, det er ialfald ikke i nøje Overensstemmelse med Lovens Krav, og det er egnet til at tilsløre de virkelige Forhold overfor den ikke regnekundige Aktietegner. Der maa i denne Forbindelse nævnes et ret grelt Forhold, som utvivlsomt skyldes den Beskæring, som Kommissionsudkastene har været Genstand for.

Naar et bestaaende Selskabs Aktiekapital forhøjes ved offentlig Tegningsindbydelse skal der ifølge Lovens § 21 gives en Række Oplysninger af lignende Art som ved offentlig Udbydelse af den oprindelige Kapital, f. Eks. ang. Særrettig-

heder, Indløselighed, Omsættelighed, Overtagelse af Forretning o. s. v., men der er ikke medtaget Kravet i § 5 d om Oplysning vedrørende Omkostningerne.

Sker Udvidelsen til en højere Kurs end pari, f. Eks. 140, kan det nu fastsættes i Tegningsindbydelsen, at Overkursen med Fradrag af Emissionsomkostningerne henlægges til Reservefonden, uden nærmere Angivelse af, hvormeget Omkostningerne andrager; det kan dog være af Interesse at faa disse oplyst ogsaa ved en Udvidelse, der mange Gange betyder en Rekonstruktion af Selskabet eller Overtagelse af et andet Selskab o. s. v., der sker paa Betingelse af, at der ydes — maa-ske store — Honorarer udenfor den egentlige Overtagelsessum.

Kommissionsudkastene krævede ogsaa dette oplyst, men det er ikke medtaget i Loven — jeg maa antage ved en Fejltagelse. Ændres ikke dette Punkt vil det medføre, at Lovens Krav for Nystiftelse kan omgaaes, idet der først dannes et lille Selskab med alt i skønneste Orden, og kort efter foretages en Udvidelse, hvor man skærer alle de ønskede Fordele i al Stilhed.

Med Hensyn til de personlige Betingelser for at være Stifter, skal det kun kortelig nævnes, at naar en Person, der er dømt for en i den offentlige Mening vanærende Handling, har faaet Æresoprejsning, kan han optræde som Stifter. Der har været en Del Meningsforskel herom, idet det formentes, at naar Loven ikke udtrykkeligt hjemlede det, op-hævede Æresoprejsningsbevillingen ikke Følgerne af Dommen i saa Henseende. Ved Forhandlinger mellem Handels- og Ju-stitsministeriet er man nu for denne Lovs Vedkommende naaet til at Bevillingen ganske rehabiliterer Synderen — en Opfattelse, man af rent humane Hensyn kun kan glædes over og som for-haabentlig bliver et Præcedens for Forstaaelsen af Æresoprejs-ningsbevillingens retlige Følger.

Med Hensyn til Direktører for Aktieselskabet har Han-delsministeriet i en foreliggende Sag erklæret sig enig i, at en

Kvinde, der lever i Formuefællesskab, kan overtage en saadan Stilling, til hvilken der kræves Raadighed over sit Bo.

Forholdet forelaa endda i det paagældende Tilfælde mere kompliceret, idet Manden, altsaa Fællesboet, var under Konkursbehandling, men det medfører ingen Ændring i Hustruens Stilling, idet hun ved at overtage en Stilling som Forretningsfører i et Selskab, faar et Selverhverv, hvorover hun er raadig uafhængig af Konkursen.

Samme Synspunkt maa gøres gældende overfor Spørgsmaalet om Hustruens Adgang til at være Bestyrelsesmedlem og Stifter, et Spørgsmaal, jeg fornylig har behandlet i en Afhandling i Juridisk Tidsskrift, 1918 pag. 330.

Med Hensyn til Konkursens Indflydelse paa en Persons Raadighed, kan den ikke udstrækkes længere end til Boets Slutning, selv om dette ikke ekstraderes til fri Raadighed, altsaa selv om det sluttes paa Grund af manglende Midler.

Loven stiller en Række præceptive Krav til Vedtægterne, hvoraf skal fremhæves nogle enkelte Punkter*):

Loven giver en Række Paabud om hvad der skal staa i Vedtægterne. Medens man i Almindelighed maa hævde, at disse Krav som rent præceptive ikke kan fraviges, har man dog af praktiske Grunde maattet stryge Kravet med Hensyn til Paabudet i Lovens § 17 3. Stk. og § 18.

Det havde jo rigtignok været ønskeligt om Lovens Fordring havde været betinget af, at en Del af Kapitalen ikke var indbetalt. Men det staar ubetinget. I Praksis har man dog indskrænket Kravet til disse Tilfælde.

Indeholder Vedtægterne Hjemmel for Bestyrelsen til at udvide Kapitalen, og § 17 og 18-Reglerne ikke findes i Vedtægterne, maa Selskaberne finde sig i senere at ændre Vedtægterne, hvis Kapitaludvidelsen anmeldes uden at være fuldt indbetalt; men det maa dog anses for læmpeligere end hvis man — med fuld Føje efter Lovens Bogstav — havde krævet det

*) Jfr. Afhandling i Juridisk Tidsskrift 1919, pag. 1 flg.

indført i samtlige Vedtægter — gamle og nye —, men det er et positivt Brud paa Loven, man her tolererer.

Naar Selskaberne skal anmelde den tegnede og indbetalte Kapital, hænder det ikke sjældent, at der anmeldes f. Eks 200 000 Kr., hvoraf 30 000 Kr. i Portefeuille, eller egne Aktier til senere Udgivelse, til Disposition o. s. v.

Det nægter man ubetinget at modtage, da disse 30 000 Kr. Aktier jo aldrig har været tegnede end sige indbetalte. Naar det saa hævdes fra Selskabernes Side, at de efter Lovens § 25 kan eje egne Aktier, beror dette paa en Misforstaaelse. § 25 giver Adgang til at erhverve egne Aktier; men Betingelsen maa være, at Aktierne en Gang har været indbetalte.

Fastholdt man ikke dette, vilde Lovens Regler om Tegning og Indbetaling fuldstændig eluderes og Anmeldelsen og Registeret vilde give Indtryk af en Kapitalbasis, som ikke eksisterede.

Dette synes indlysende, men det har været meget svært i adskillige Tilfælde at faa Selskaberne til at forstaa det.

Samme Synspunkt maa selvfølgelig gøres gældende, saafremt en Del af den tegnede Kapital ikke bliver rettidig indbetalt; den tegnede Kapital kan kun anmeldes med den Del, hvorpaa den i Lovens § 9 krævede Indbetaling af 10—25 pCt. har fundet Sted.

Vedtægterne skal indeholde Regler ang. Aktionærernes Stemmeret. I en Afhandling i Jur. Tidsskrift*) har jeg behandlet dette Spørgsmaal og skal derfor ikke komme ind paa en nærmere Begrundelse heraf. Jeg vil blot bemærke, at jeg ikke ser rettere end at Loven paa forskellige Punkter forudsætter at Aktionærerne skal og maa have Stemmeret. Det hører med til en Aktionærs Grundrettigheder at kunne deltage i de Beslutninger, som Generalforsamlingen skal tage i det Selskab, som han er Medejer af. Naar nogle ældre Selskaber i deres Vedtægter udelukker Aktionærer fra Stemmeret og fra Adgang til Generalforsamlingen, ja endogsaa fra Adgang til at blive bekendte med Regnskaberne, er det en Krænkelse af den enhver

*) 1919, pag. 1 flg.

Aktionær tilkommende Grundret, og man kan ikke under Lovens positive Tavshed herom gaa ud fra, at det har været Meningen at sanktionere en saadan Praksis.

Det kan hævdes, at det sker i Henhold til Kontraktsfrihedens Princip, som har været gældende paa dette Omraade, saalænge vi ingen Aktielov havde. Men naar vi har en saadan, maa denne dog været gaaet ud fra de almindelige Grundprinciper i Aktieretten, og det ses jo ogsaa, at Loven kræver Regler om Stemmeretten optaget i Vedtægterne — ganske præceptivt, fordi det er et Grundelement i Aktionærens Ret og i § 33 forlanges Samtykke af alle Aktionærer — et Samtykke, der kun kan gives i Aktionærforsamlingen.

Det kan siges, at Aktiekøberen gaar jo kun ind i Retten som Aktionær med de Begrænsninger, der følger af Vedtægterne i Henhold til Reglerne for Singulærsuccession og det er frivilligt, om han køber Aktien. Men den, der maa overtage Aktien ved Arv og netop ikke kan afhænde den paa Grund af den Klausul, der hæfter ved den, eller fordi Selskabet ikke er videre værd, skal han finde sig i at være udelukket fra enhver Indflydelse paa, maaske enhver Indsigt i, hvorledes der raades og handles med hans Part af Selskabskapitalen?

Man staar her som paa forskellige andre Punkter overfor den Bestyrelsespolitik, som saa stærkt har været dominerende i Aktieselskaber med Tilsidesættelse af Aktionærernes retlige og økonomiske Krav som de egentlige Ejere af Selskabet. — Kom. Udk. tilsikrer hver Aktionær een Stemme.

Man kan særdeles vel sikre Selskabet mod Indtræden af Aktionærer, der er Selskabet ubehagelige, f. Eks. Konkurrenter, Udlændige, politiske Modstandere i et Bladselskab ved at betinge Aktieoverdragelsen af Samtykke fra Bestyrelse eller Generalforsamling, men der bør da indføjes i Vedtægterne det egentlig selvfølgelige Supplement, at i saa Fald skal Selskabet overtage Aktien til en vis Værdi.

Handelsministeriet har i en foreliggende Sag i disse Dage udtalt sig for at forsaavidt der i Stiftelsesoverenskomsten er truffen Bestemmelse om at nogle Aktionærer skal være uden Stemmeretten, maa dette akcepteres.

Det havde paa dette Punkt som i det hele været ønskeligt, om der ved Loven var gjort en Forskel paa ældre, før Loven stiftede Selskaber og paa senere stiftede, saa at de ganske havde kunnet bevare deres vedtægtsmæssige Ordning, medens alene de nye skulde indrette sig efter Lovens Krav; det vilde have lettet Administrationen betydeligt under Overgangstiden.

Naar Loven kræver, at der i Vedtægterne skal findes Regler om Behandling af Forslag maa herved forstaas Regler for den *Majoritet*, hvormed Forslag skal kunne vedtages af Generalforsamlingen, dels almindelige Forslag, dels de Forslag, som almindelig kræver kvalificeret Majoritet.

De Regler, der i saa Henseende træffes er selvfølgelig begrænsede ved Lovens Regler om at der til Ændring af visse fundamentale Punkter i Selskabets Organisation kræves Enstemmighed efter Lovens § 33.

Vedtægterne indeholder her ofte en Bestemmelse, der i Tidens Løb kan give Anledning til Vanskeligheder, idet det bestemmes, at der til Sammenslutning med et andet Selskab kræves kvalificeret Majoritet. Dette passer, naar de to sammensluttende Selskaber har væsentlig samme Formaal; men er Formaalene ikke væsentlig ens, maa der i hvert Selskab kræves Enstemmighed af samtlige Aktionærer.

Det rigtigste vil derfor være i Vedtægterne udtrykkelig at betone, at Vedtagelse med kvalf. Majoritet kun gælder for Sammenslutning med Selskaber med væsentlig samme Formaal.

Selskaberne kan ikke slaa sig til Ro med, at Aktionærerne forhaabentlig ikke vil rejse Indsigelse. Her vil nemlig Registeret komme til at yde Aktionærerne en vis Beskyttelse. Loven kræver, at Registeret skal paase, at de Ændringer, der anmeldes, er vedtagne paa lovlig Maade; der skal alt-saa foretages en Undersøgelse i saa Henseende og herunder vil man komme til at skønne over, om Formaalet er væsentlig ændret.

Der blev fornylig i Hypotekforsikringsbanken stillet Forslag om at ændre Formaalet fra Hypotekforsikring til Krigs- og anden Forsikring. Forslaget blev forkastet, men var det

bleven vedtaget med en vis kvalificeret Majoritet, maatte man have nægtet Registrering, da en saadan Ændring af Formaalet maatte anses for væsentlig.

Vil en Aktionær rejse Sag til Omstødelse af en Generalforsamlingsbeslutning skal han anlægge Sagen inden 2 Maaneder, men dette gælder dog ikke de i Lovens § 33 omhandlede Beslutninger, hvortil kræves Enstemmighed af samtlige Aktionærer. Det synes saaledes, at Aktionæren kan rejse denne Sag selv langt ud i Fremtiden, men i Virkeligheden synes han kun at have en Frist af 6—7 Maaneder. Efter Lovens § 49 skal nemlig den, der formener, at en stedfunden Registrering er ham til Skade anlægge Sag herom inden 6 Maaneder, og da Ændringer i Vedtægterne skal anmeldes inden 1 Maaned efter Vedtagelsen, faar han saaledes kun ca. 7 Maaneder som Indsigelsesfrist.

Ifølge Lovens § 28 skal der i Vedtægterne findes Bestemmelser ang. Bestyrelsens S sammensætning.

Herefter maa Vedtægterne angive, hvor mange Medlemmer Bestyrelsen skal bestaa af, og man er der — under Hensyn til den hidtil gældende Praksis — naaet til, at der kun behøves eet Medlem. Det er overordentlig tvivlsomt, om denne Forstaaelse er holdbar overfor Lovens Ord, der kræver en S sammensætning af Bestyrelsen 3: mindst 2, man kan dog her sige, at Lovens Ord er skrevet med det sædvanlige for Øje, at der er flere. Det skulde glæde mig at blive underkendt af Domstolene paa dette Punkt, da den nuværende Forstaaelse af Loven yder en mindre end minimal Beskyttelse for en betryggende Ledelse af Selskaberne. Det er selvfølgelig praktisk talt kun Smaaselskaber, der møder med en saadan Ordning, men den maatte i dette Øjeblik anerkendes, hvis et 10-Millions-Selskab kun mødte op med ét Bestyrelsesmedlem, der samtidig var Forretningsfører.

En selvstændig Forretningsfører behøver Selskaberne nemlig ikke at have, og man ser derfor ogsaa, at et af Landets allerstørste Selskaber møder med en Bestyrelse paa 3 Mand, der samtidig er Selskabets forretningsførende Direktører.

Her lægges Snese af Millioner i Hænderne paa en Direktion, der ikke er underkastet nogen Bestyrelses daglige Tilsyn og Kontrol. Der er naturligvis et Repræsentantskab paa en Masse Medlemmer, alle udmærkede, dygtige Mænd, der blot ikke har Tid til og efter Selskabets Indtægter heller ikke Lejlighed til gennem 4 Møder om Aaret at føre det indgaaende Tilsyn med de forretningsførende, som en Bestyrelse burde have Pligt til.

Lovens § 28 kræver Bestemmelser i Vedtægterne ang. Bestyrelsens Valg. Hermed vil man i Almindelighed forstaa Regler om for hvor lang Tid, Bestyrelsen vælges, idet man gaar ud fra som noget selvfølgeligt, at Valget skal ske paa Generalforsamlingen og blandt Aktionærerne.

Til dette sidste maa bemærkes, at da Loven ikke udtrykkelig kræver at Bestyrelsens Medlemmer skal være Aktionærer, kan man ikke forlange det og bør maaske heller ikke gøre det. Thi der kan være god Grund for Aktionærerne til, naar de ikke selv er sagkyndige, at vælge udenforstaaende Mænd med de paakrævede Kvalifikationer. Et stort Familielskab, hvis Aktionærer maaske væsentlig er Kvinder, driver en teknisk-kommerciel Virksomhed; hertil kræves maaske en Bestyrelse med baade teknisk, kommerciel og juridisk Sagskundskab, som ingen af Aktionærerne besidder, medens disse ikke ønsker at afhænde deres Aktier; her er virkelig god Grund til at ikke-Aktionærer bør kunne være Bestyrelsesmedlemmer. Visse fremmede Lovgivninger kræver at Bestyrelsens Medlemmer skal være Aktionærer, men efter den danske Lov kan det som sagt ikke fordres.

Hvorvidt Bestyrelsen skal vælges af Generalforsamlingen er ikke udtrykkelig sagt i Loven.

Efter Forholdets Natur bør Valget ske paa Generalforsamlingen saaledes som ogsaa Kommissionsudkastet fordrede, thi Bestyrelsen er kun det aktive Organ, hvorigennem Selskabets Ejere, Aktionærerne, lader Selskabet lede. Bestyrelsen er kun et Udtryk for Aktionærernes Vilje; handler den ikke længere, som de ønsker, kan de afsætte Bestyrelsen, naar Valgperioden er ude.

Nu ses det imidlertid, at der er ældre Selskaber efter hvis Vedtægter Bestyrelsen ikke vælges af Generalforsamlingen, ja end ikke af Aktionærerne; f. Eks. har et Forsikringsselskab stiftet et Datterselskab, der skal overtage Hovedselskabets Reassurance; for at sikre en samstemmende Ledelse, gøres Hovedselskabets Bestyrelse efter Vedtægterne for Datterselskabet til født Bestyrelse i dette, tiltrods for at Moderselskabet ikke ejer en eneste Aktie i Datterselskabet, hvis Aktier er spredte paa private Hænder. Det er efter min Opfattelse begrebsstridigt.

Eller at Selskabets Vedtægter bestemmer, at en udenforstaaende f. Eks. en Bank indsætter Bestyrelsens Flertal. Aarsagen kan maaske være den, at Selskabet har været nødlidende, paa Fallittens Rand, f. Eks. et Ejendomsselskab — man erindre Forholdet i 1908 —; en Bank træder til for at holde Selskabet oppe og stiller som Betingelse at faa Ledelse af Selskabet. Her er Motivet mere berettiget, men lige begrebsstridigt. Vejen, der skulde følges, er den, at det Laan, der ydes, sker gennem en Præferencekapitalforøgelse og at der tillægges Præferenceaktierne en saadan Stemmevægt, at den kan afgøre Bestyrelsens Sammensætning.

Loven afgør ikke udtrykkeligt, at Bestyrelsen skal vælges af Generalforsamlingen, og om end det modsatte strider mod min Opfattelse af den Aktionærerne tilkommende Grundret som saadan, kan man vist ikke for Tiden nægte Vedkommende Ret til at træffe en saadan Ordning.

I denne Forbindelse kan ogsaa nævnes, at der gives Ikke-Aktionærer Stemmeret paa Generalforsamlingen og Indflydelse paa Bestyrelsesvalget, f. Eks. hvis der tillægges Forsikringstagerne Adgang til Deltagelse i Selskabets Ledelse direkte eller gennem Delegerede. Her kan der dog blive Spørgsmaal, om der ikke foreligger en Kombination af et Aktie- og et Andelselskab, navnlig hvis der er Adgang for de forsikrede til at oppebære Bonus.

Vedrørende Signaturreglerne er der sket den Ændring fra Fimalovens Regler, at en Direktør ikke behøver at være Medlem af Bestyrelsen for at kunne have selvstændig Signatur; det skal blot staa i Vedtægterne. I Mangel deraf maa han have Prokura. Forøvrigt kan Vedtægterne tillægge hvemsomhelst Signatur for Selskabet; Signaturen maa blot være ubegrænset, den kan ikke for enkelte indskrænkes til f. Eks. »den daglige Forretningsgang«.

Den eneste Begrænsning, der kan gives, er med Hensyn til, hvem der tegner ved Afhændelse og Pantsætning af fast Ejendom. Herom kræver Loven udtrykkeligt, at der skal staa Bestemmelse i Vedtægterne.

Man har villet forstaa Lovens Udtryk saaledes, at der blot i Vedtægterne skulde staa, hvem der traf Afgørelsen i disse Forhold, Bestyrelsen eller Generalforsamlingen. Anledningen til Optagelsen af den særlige Bestemmelse i Loven var, at Retskriverne forlangte en Generalforsamlingsbeslutning i disse Forhold, naar ikke Vedtægterne udtrykkelig gav Bestyrelsen den fornødne Bemyndigelse. Dette ønskede man at faa ordnet saaledes at Vedtægterne altid skulde indeholde udtrykkelig Regel herom.

Som Lovteksten er bleven affattet, har Bestemmelsen imidlertid faaet Karakteren af en Signaturregel, saa at Vedtægterne udtrykkelig maa sige, hvem der underskriftsmæssig forpligter Selskabet i disse Forhold, og Loven har derved kun skabt det Gode, at Retsskriveren, Banker og Kreditforeninger aldeles klart og tydeligt ved, hvem der gyldigt udsteder de Dokumenter, hvilket for dem er det ene fornødne.

Kræver Vedtægterne at Beslutning om Salg og Pantsætning kun kan tages af Generalforsamlingen, af Repræsentantskabet eller andre, bliver det et indre Ordensspørgsmaal, som Kreditor eller Retsskriveren ikke skal blande sig i eller undersøge.

Loven giver i § 36 den Regel, at Beslutning om Selskabets frivillige Opløsning kun kan fattes af Generalforsamlingen.

Forstaar Loven ved frivillig Opløsning enhver Art af Opløsning i Modsætning til Tvangsopløsning ad retlig Vej? Eller er det kun den Opløsning, som Aktionæerne kommer overens om, saaledes at de Tilfælde ikke falder ind derunder, hvor Opløsningsgrunden er givet, f. Eks. hvor Selskabets Formaal er tidsbegrænset eller viser sig uopnaeligt? Et Selskab er stiftet for at drive en bestemt angiven Ejendom, saa det ophører, naar Ejendommen sælges -- Formaalet er endt —, eller et Selskab er stiftet for at udnytte et anmeldt Patent eller en ansøgt Koncession, men Patentet meddeles ikke, Koncessionen gives ikke. Eller Vedtægterne tillægger hver enkelt Aktionær Ret til at fordre Opløsning, saafremt der er forbrugt en vis Procentdel af Kapitalen.

Her har hver enkelt Aktionær et Krav paa, at Selskabet skal opløses, ligesaa hvis Selskabets Aktionærantal gaar ned under 3. Den enkelte Aktionær maa kunne gennemføre sit Krav ved Domstolene, eventuelt ogsaa ved Henvendelse til Overregistrator faa Bestyrelsen paalagt Dags- eller Ugebøder til Foretagelse af det videre fornødne. At Bestyrelsen skal sammenkalde en Generalforsamling til Valg af Likvidatorer synes givet, selv om Pligten til at vælge Likvidatorer af Loven — i Modsætning til Kommissionsudkastene — kun er sat i Relation til den egentlige frivillige Opløsning. Men det er efter Lovens Affattelse tvivlsomt, om det Spørgsmaal, om Selskabet skal opløses i disse Tilfælde, skal forelægges Generalforsamlingen og skal denne formelt vedtage Beslutningen?

Efter Lovens Ord maa Besvarelsen nærmest blive benægtende. Paa den anden Side maa det dog hævdes, at Aktionæ-

terne i Almindelighed har et billigt Krav paa at faa Lejlighed til at drøfte Opløsningsgrunden og gennem en Beslutning anerkende dens Berettigelse.

Fastholder man dette, saaledes at Lovens Begreb frivillig Opløsning omfatter alle Tilfælde, der ligger udenfor Opløsning ad retslig Vej, bliver der Sammenhæng i Lovens Bestemmelser, idet Likvidationsreglerne da bliver gældende i alle disse Tilfælde af Opløsning.

Diskussion.

Professor *Torp* takkede for det oplysende Foredrag. Taleren kunde ikke være enig med Foredragsholderen i hans Anskuelse om Aktionærernes Adgang til og Stemmeret paa Generalforsamlingen. Ganske vist kan det synes noget naturstridigt, at ikke alle Aktionærer har Adgang til Generalforsamlingen m. v. og Stemmeret, men Taleren maatte dog anse Ministeriets Afgørelse for rigtig. Der kan jo ogsaa tænkes adskillige Tilfælde, hvor der intel urimeligt er heri, f. Eks. hvor nogle Personer træder hjælpende til overfor et nødlidende Selskab og alene kræver Udbytte af deres Penge, men ikke ønsker at kunne stemme. — Taleren kunde ikke anse det for begrebsstridigt, at andre end Aktionærer kunde have Valgret til Selskabets Bestyrelse; naar f. Eks. en Institution som Universitetet eller Carlsbergfondet støttede et Selskab, vilde det ikke være urimeligt, at vedkommende Institution ogsaa skulde have Indflydelse paa Valget af Selskabets Bestyrelse. — Der maatte kunne tænkes Tilfælde, hvor der til et Selskabs Opløsning ikke kan kræves Generalforsamling, nemlig naar Selskabets Opløsning ikke sker ifølge Beslutning af Aktionærerne, men skykdes et dem ganske uvedkommende Forhold.

Angaaende Fortolkningen af Ordet »hvorledes« i Lovens § 5 i, var Taleren enig med Foredragsholderen i, at der maa stilles ret strenge Krav, men man maatte dog ogsaa have Opmærksomheden henledt paa, at det kunde rumme en Fare at stille Fordringen for højt, ved f. Eks. ved Belysning af Størrelsen af en good-will at kræve Oplysninger om saadanne For-

hold, som vedkommende Selskab havde en absolut Interesse i at bevare bemmelig, f. Eks. vedrørende den tidligere Forretnings Rentabilitet, Drift o. lign.

Overretssagfører *Aage Park* mente, at det var en Mangel i Loven, at den ikke indeholder Bestemmelse om, hvorledes den skal forholdes i Tilfælde af Overtegning, naar Tegningsindbydelsen ikke indeholder bestemte Regler herom, men alene overlader Reduktionen til Stifternes eller andres Skøn. Dette rummer Fare for meget uheldige Forhold, og der vilde derfor være Grund til, at Loven indeholdt en vejledende Bestemmelse herom.

Overretssagfører *Aage Faurschou* anerkendte, at Registreringskontoret under sin Virksomhed havde stillet sig overordentlig elskværdigt overfor Sagførerne, men der var dog enkelte Punkter, hvor han ønskede Kontorets Praksis anderledes, f. Eks. vedrørende Stempelanholdelser. Registeret var undertiden for minutiøst i sine Fordringer; det havde f. Eks. nægtet at registrere et Selskab, fordi dets Vedtægter indeholdt Bestemmelse om, at Bestyrelsen, saafremt en Revisor døde inden Generalforsamlingen, kunde konstituere en anden Revisor.

Foredragsholderen takkede Deltagerne i Diskussionen. Han maatte bestemt fastholde, at det var en uafviselig Fordring i Loven, at Revisor skal være fuldstændig uafhængig af Bestyrelsen, og dette maa fortolkes aldeles strikte, idet man ellers ikke vil kunne undgaa Omgaaelser. — Registreringskontoret var anholdelsespligtigt overfor ustemplede Dekumenter, hvorfor det maatte anbefales de Herrer Sagførere altid at paategne Genparter af saadanne om anvendt Stempel. — Overretssagfører *Park* havde Ret i, at der tiltrængtes en Bestemmelse som af ham omtalt. Taleren var sikker paa, at der tit forelaa uheldige Forhold paa dette Punkt, men som Loven er, hjemler den ikke Registeret Adgang til at skride ind.

OM BETINGELSERNE FOR FORUDSÆTNINGERS RELEVANS.

Foredrag af Professor, Dr. juris Henry Ussing den 27. Januar 1919.

Det Emne, hvorom jeg skal tale i Aften, har jeg i Forvejen behandlet udførligere, dels i min Bog »Bristende Forudsætninger«, dels i Forelæsninger paa Universitetet, navnlig i 4 Forelæsninger ved det nordiske Studenter-Juriststævne i September 1918. De, der maatte have læst min Bog, kan derfor ikke vente noget nyt i Aften. Min Plan er iøvrigt saa vidt muligt at give en Oversigt over de Punkter, hvor mine Anskuelser afviger fra mine Forgængeres, for at De kan dømme om Rækkevidden af mine nye Resultater.

Hovedproblemet i min Bog er Spørgsmaalet om den rette Forudsætningsteori, og det første Maal, jeg satte mig, var at skifte Ret i Striden mellem Jul. Lassen og Ernst Møller, mellem den »subjektive« og den »objektive« Teori. Det er en Opgave, som har lokket mig lige fra den Tid, da jeg selv studerede ved Universitetet. Min Professor anbefalede os at studere Ernst Møllers Bog. og jeg gjorde det med det Resultat, at jeg kom til at tvivle om Rigtigheden af, hvad vi lærte ved Universitetet. I de første Aar efter min Embedseksamen vendte jeg atter tilbage til Spørgsmaalet. Jeg udformede da en Teori, som efter min daværende Mening indtog et Mellemstandpunkt mellem Jul. Lassen og Ernst Møller; men jeg fik ikke Spørgsmaalet studeret saa grundigt, at jeg turde fælde en endelig Dom. Først i Fjor fik jeg Tid til at efterprøve min Hypotese. Jeg fandt da, at den i Hovedsagen var rigtig, og udformede min Teori nærmere; men samtidig opdagede jeg, at den i Virkeligheden var meget nær ved at falde sammen med Ernst

Møllers, naar man forstod ham rigtigt. — Oprindeligt havde jeg opfattet ham noget anderledes, dels vel fordi der er en hel Del Uklarhed i hans Bog, dels vel fordi jeg havde læst den med min Professors Kritik som Pegepind. — Til Trods for min Enighed med Ernst Møller om det væsentlige mente jeg dog, det kunde have Værdi at skrive en lille Afhandling om Sagen, og den blev efterhaanden til en hel Bog.

I denne Bog hævder jeg ligesom Ernst Møller en rent »objektiv« Teori — i Modsætning til Jul. Lassens »subjektive« Teori.

— —

Forskellen mellem de to Teorier er sikkert de fleste af de tilstedeværende bekendt. Jeg vil begynde med at fremhæve Overensstemmelsen. De to Teorier kan følges ad et Stykke Vej. De er enige om to Sætninger:

- 1) Forudsætningen er kun relevant, naar den er væsentlig eller, som man ogsaa udtrykker det, naar den har været Bestemmelsesgrund.
- 2) Ikke enhver væsentlig Forudsætning er relevant.

Disse to Sætninger staar altsaa fast. Hvad Striden drejer sig om, er, hvorledes man skal drage Grænsen mellem de væsentlige Forudsætninger, der er relevante, og dem, der ikke er det.

Dette Spørgsmaal besvarer Jul. Lassen som bekendt saaledes, at det afgørende er, om Forudsætningen har været kendelig som Viljesbegrænsning hos Løftegiveren. Og Viljesbegrænsning foreligger, naar Løftegiveren paa given Foranledning vilde have taget Forbehold om, at han ikke vilde være bundet ved Løftet, hvis Forudsætningen bristede. Populært, omend ikke helt nøjagtigt, kan man gengive Lassens Teori saaledes: Det kommer an paa, hvad Parterne vilde have bestemt i Aftalen, hvis de havde tænkt Sagen igennem paa Forhaand og truffet en udtrykkelig Bestemmelse; dersom de saa vilde have indgaaet en betinget Aftale, er Forudsætningen relevant.

Det Resultat, hvortil jeg er kommet, kan derimod kort udtrykkes saaledes: Om en væsentlig Forudsætning er relevant, beror paa, om dette er retfærdigt og billigt,

og Afgørelsen heraf maa i vidt Omfang overlades Domstolenes frie Skøn. Man kan ogsaa formulere Reglen saaledes: En Forudsætning er kun relevant, naar det findes stemmende med Retfærdighed og Billighed at fritage Løftgiveren for at bære Risikoen for Forudsættningens Bristen.

Modsætningen mellem de to Teorier er vel i og for sig klar nok efter det, jeg har sagt; men jeg skal dog præcisere den ved at udtrykke den paa en anden Maade. Den subjektive Teoris Tilhængere stræber selvfølgelig lige saa fuldt som vi andre efter at naa retfærdige Resultater; de kan derfor i og for sig godt anerkende den objektive Teoris Sætning, at det gælder at finde det retfærdige Resultat. Forsaavidt er vi altsaa enige; men den subjektive Teori vil ikke blive staaende herved; den opstiller yderligere den Sætning, at det retfærdige er det, som Parterne vilde have aftalt; den giver os Retfærdigheden i en Nøddeskal, idet den siger, at man for at finde det retfærdige, kun behøver at undersøge dette ene Spørgsmaal. Dette bestrider den objektive Teori; den hævder, at Retfærdigheden ikke kan koncentreres i denne Formel saa lidt som i nogen anden simpel Formel.

En nærmere Paavisning af den subjektive Teoris Uholdbarhed skal jeg ikke give her; det, der fælder den, er, at den i nogle Tilfælde — maaske kun meget faa — vil føre til urigtige Resultater. Dette har Ernst Møller hævdet i sin Tid, og i min Bog har jeg søgt at paavise, at han i Realiteten har Ret, selv om hans Udviklinger i det enkelte kan kritiseres. Ernst Møllers Fremstilling har jeg dernæst suppleret navnlig ved at angribe Jul. Lassens egen Teori, d. v. s. den særlige Form og Begrundelse, han gav Forudsættningsreglen. — Formuleringen har jeg nævnt, og Begrundelsen er som bekendt, at Forudsættningsreglen kun er en Anvendelse af almindelige Fortolkningsregler og af den Grundsætning, der ligger bag ved Reglen i Aftalelovens § 32. 1° om Viljesmangel. Denne Begrundelse var bestikkende; og derfor var Teorien tilsyneladende meget stærk. Jeg haaber imidlertid i min Bog at have paavist, at Begrundelsen var uholdbar, og at Lassens særlige Teori derfor maatte

opgives. — Endelig har jeg styrket den objektive Teoris Forsvar ved at fremhæve, *at* man maa sondre skarpt mellem de to Spørgsmaal: om Forudsætningen er væsentlig, og om den væsentlige Forudsætning er relevant, og at det kun er det sidste Spørgsmaal, vi ønsker at afgøre objektivt. Dette havde Ernst Møller ikke fremhævet, og dette var Grunden til, at Jul. Lassen kunde komme med den Indvending mod hans Teori, at den udelukkede Hensyntagen til de individuelle Forudsætninger og derfor førte til uantagelige Resultater. Alt dette kan jeg imidlertid ikke gaa nærmere ind paa i en lille Times Foredrag.

Mit første Resultat var altsaa, at Ernst Møller havde Ret i Forkastelsen af den subjektive Teori. Han havde dog ikke blot Ret i det negative, men ogsaa i det positive, han særlig kæmpede for: at det gælder i saa vidt Omfang som muligt at udforme Regler for de forskellige Grupper af Forudsætningstilfælde, saa at Domstolene faar Vejledning til Afgørelsen af konkrete Tilfælde. — Mit Arbejde paa at fortsætte Ernst Møllers Værk i denne Henseende skal jeg komme tilbage til siden. —

Jeg har nu omtalt Hovedprincipperne i min Bog. — De er i det væsentlige de samme som Ernst Møllers og betegner altsaa ikke noget egentlig nyt. — Ved Siden af Hovedproblemerne har jeg imidlertid taget en Række mindre Spørgsmaal op til Behandling, og jeg er derved paa en Række Punkter kommet til andre Resultater end mine Forgængere.

Først skal jeg nævne et Par Spørgsmaal vedrørende Udformningen af den almindelige Forudsætningsregel.

Jul. Lassen og Ernst Møller er enige om at kræve, at Forudsætningen skal have været kendelig. Ernst Møllers Mening hermed er naturligvis ikke, at Forudsætningen skal have været kendelig som Viljesbegrænsning; hans Mening er derimod, at den skal have været kendelig som Bestemmelsesgrund, og dette kræver Jul. Lassen ogsaa — han kræver blot endnu mere. — Denne Regel tror jeg imidlertid ikke, man fuldt ud kan opretholde.

Kravet herom maa ialtfald stryges ved alle typiske Forudsætninger (Typeforudsætninger); — dette laa i Virkeligheden allerede i Lassens Lære om disse Typeforudsætninger, selv om

han ikke siger det —: men selv ved de individuelle Forudsætningen kan Kravet ikke fastholdes undtagelsesfrit. Dette er der intet mærkeligt i ud fra en objektiv Teori; thi efter den maa ogsaa dette Spørgsmaal løses ved en fri Afvigelse af, hvad Retfærdigheden kræver.

Det andet Punkt, hvor jeg har fjernet mig fra mine Forængere, er med Hensyn til Behandlingen af, hvad man kan kalde »tilsyneladende Forudsætninger«, d. v. s. de Tilfælde, hvor Løftet fremtræder som afgivet under en vis Forudsætning. Jul. Lassen hævder, at disse tilsyneladende Forudsætninger maa behandles ganske som de virkelige Forudsætninger, fordi Retsordenen kun tager Hensyn til den tilkendegivne Vilje. Det er altsaa ligegyldigt, om Løftegiveren virkelig gaar ud fra en vis Forudsætning, eller om det kun tager sig saaledes ud. Denne Sætning er efter min Mening altfor almindelig. Der er ialtfald adskillige Tilfælde, hvor det modsatte maa gælde. Positiv Hjemmel herfor har vi i Lov om Køb § 21. 2° og Tyendelovens § 15 og § 21 (der i saa Henseende følges af det nye Lovforslag, se § 26 og § 29): Lov om Køb § 21, 2° hjemler klart, at Køberen ikke kan hæve Købet, naar Forsinkelsen faktisk er uvæsentlig for ham, selv om Sælgeren maatte gaa ud fra, at den var væsentlig, og Tyendelovens §§ 15 og 21 nægter ganske almindeligt Husbonden Ret til at afvise Tyendet og Tyendet Ret til at udeblive paa Grund af Forhold, som Vedkommende kendte ved Aftalens Indgaaelse. Og det er let at udtænke andre Tilfælde, hvor samme Resultat maa antages. Jul. Lassen har vistnok ogsaa i specielle Tilfælde fraveget sin Regel uden at være opmærksom paa Uoverensstemmelsen. Der kunde ogsaa nævnes Eksempler fra Retspraksis, saaledes D. D. i U. f. R. 1874 433 og 1894 303.

Man kunde da fristes til at opstille den modsatte Regel at den, Lassen hævder; men dette vilde heller ikke være rigtigt. Dette viser det Æksempel, Lassen nævner, nemlig at f. Eks. Politiet for at konstatere Forfalskning af Mælk køber noget af den forfalskede Mælk; her maa man formentlig give Politiet Ret til at fordre Pengene tilbage. Der kan derfor næppe opstilles nogen fælles Regel.

Disse to Punkter, hvor jeg har rokket ved ældre Sætninger, viser, hvor farligt det er at operere med almindelige Sætninger, som ikke prøves tilstrækkeligt paa konkrete Retstilfælde. Begge de forkastede Sætninger synes at være naturlige Konsekvenser af fastslaaede Grundsætninger i dansk Ret, men kan dog ikke staa for en konkret Prøvelse.

Hvad jeg nu har omtalt, er Hovedresultaterne af mine Undersøgelser om den almindelige Forudsætningsregel. Tilbage staar at omtale mine Forsøg paa at opstille specielle Regler for enkelte Grupper af Forudsætningstilfælde.

Baade Lassen og Ernst Møller har gjort Forsøg paa at opstille saadanne Regler; Ernst Møller ansaa dette for den vigtigste Opgave, men var paa det rene med dens Vanskelighed. Min Opgave har været at efterprøve de Regler, Forgængerne havde opstillet og at bygge videre paa det Grundlag, der var lagt.

Først og fremmest har jeg søgt at lægge et godt Ord ind for den Regel, Fr. Stang har opstillet. Stangs Regel gaar ud paa, at et Løfte bliver ugyldigt, naar Løftemodtageren forstod eller burde forstaa, at Løftet var fremkaldt af en Vildfarelse. Denne Regel bekæmpes rigtignok af de fleste, saaledes ogsaa af Jul. Lassen, der ialtfald vil indskrænke Sætningen. — Lassen anser det ikke for tilstrækkeligt, at Vildfarelsen var synbar, d. v. s. burde være opdaget; han vil kræve, at Løftemodtageren forstod, at Forudsætningen var urigtig. — Dette er i Grunden mærkeligt, da man i og for sig skulde synes, at Reglen netop maatte være tiltalende for Lassen. Den er i Virkeligheden kun en videre Anvendelse af Grundsætningen i Aftalelovens § 32. 1°. Naar Lassen ikke ser dette, er Grunden den, at han anser sin almindelige Forudsætningsregel for et Udslag af Grundsætningen i Aftalelovens § 32. Dette er imidlertid en Misforstaaelse, som jeg har søgt at paavise. Derimod er Stangs Sætning virkelig en videre Anvendelse af Grundsætningen i Aftalelovens § 32, og den bør vistnok anerkendes, omend med visse Undtagelser.

De øvrige Regler, der kan opstilles, er mere specielle. Særlig store Resultater har jeg ikke naaet, men enkelte nye Regler har jeg dog ment at kunne opstille. Den første lyder saaledes: naar Parternes Forudsætninger er modsatte, er de

irrelevante (bortset fra særlige Tilfælde som det lige omtalte). Det Tilfælde, jeg sigter til, er det, at den ene Part kendelig er bestemt af en Forestilling, og den anden Part af den stik modsatte. Hovedeksemplet er gensidig bebyrdende Aftaler, der fra begge Sider har Karakteren af en Spekulation.

Noget lignende gælder om det Tilfælde, at en Part begaar en Regnefejl og derfor kommer til at indgaa paa en ufordelagtig Aftale, saafremt Vedkommende ikke fortæller Medkontrahenten noget om, hvorledes han har udregnet Summen, Løftegiveren maa da være bundet, med mindre Medkontrahenten forstod eller burde have forstaaet, at der forelaa en Fejltagelse.

Endelig kan der vistnok gives en simpel Regel om *error in persona*, den Vildfarelse, der bestaar i, at man tror at have at gøre med en anden Person. Herom kan man vistnok opstille den Regel, at Løftet altid er bindende, naar Vildfarelsen ikke er kendelig (synbar). Eksempel: En Mand kommer ind i en Butik og køber en Ting, idet han opgiver Navn og Adresse; Sælgeren forveksler ham med en velhavende Mand, der har et lignende Navn, og tilstaar ham af den Grund Kredit; hvis Køberen var i god Tro, kan Sælgeren ikke hæve Aftalen eller fordrø kontant Betaling, naar han opdager sin Fejltagelse. — Error in persona gaar iøvrigt delvis ind under Aftalelovens § 32. I, men dette gælder ikke Tilfælde som det nævnte. Grænsen mellem de to Grupper af Tilfælde har imidlertid ingen praktisk Interesse, naar man antager den Regel, jeg her har hævdet; thi det er netop samme Regel, som § 32. I giver.

Disse Regler vil vel forekomme ret tilfældige; saavidt jeg skønner, er det imidlertid umuligt at gruppedele Forudsætnings-tilfældene efter et enkelt Synspunkt. Men det lader sig dog nok gøre at gennemføre en mere systematisk Inddeling end Ernst Møllers. Jul. Lassen havde allerede stillet Vederlagsforudsætningen op som den vigtigste Forudsætning. Ernst Møller sondrede mellem 4 Grupper af Tilfælde:

A. Udeblivelse af det identiske Vederlag (Modydelse, Modforpligtelse).

B. Modtagerens Forefindelse af Mangler ved Ydelsen.

C. Yderens Opdagelse af værdiforhøjende Egenskaber, som forudsattes ikke at være til Stede.

D. Andre Forhold, som indirekte virker tilbage paa Rets-handlens Fordele og Byrder.

Hvad jeg har gjort derudover, er dels at opløse Ernst Møllers sidste Gruppe i flere, dels at ordne de forskellige Grupper ind i et vist System.

Som en Hovedgruppe kan man godt opstille Vederlagsforudsætningen; men der er et Par andre, lige saa omfattende Grupper, som man kan fremdrage.

Den ene er alle de mange Forudsætninger vedrørende Vederlaget, som dog ikke henføres til Vederlagsforudsætningens Begreb. Den anden omfatter alt, hvad man kan kalde Forudsætninger om ens egne Ydelse. Disse to Grupper staar i klart Modsætningsforhold til hinanden; men Ernst Møller havde i sin fjerde Gruppe Tilfælde fra begge disse Grupper. —

Den første af disse Grupper omfatter navnlig alt det, man kan kalde Formaalet med Vederlaget. Det er det, som er Personens »egentlige Formaal« med Retshandelen, det Formaal, for hvis Skyld han ønsker Vederlaget.

Det typiske Formaal med Vederlaget er at anvende det paa en eller anden Maade; dette Formaal kan glippe paa mange forskellige Maader, f. Eks. ved at Vederlagsydelsen gaar til Grunde, kort efter at man har modtaget den, eller ved at man selv rammes af en personlig Hindring, f. Eks. dør eller bliver syg, eller ved at der rejser sig andre, mere almindelige Hindringer for Anvendelsen af Ydelsen. I alle disse Grupper af Tilfælde er det Hovedreglen, at Forudsætningen ikke er relevant; men Sætningen har uden Tvivl Undtagelser, forsaavidt angaar Tilfældene af den sidste Gruppe. Til Bevis herfor behøver jeg kun at nævne et Eksempel, der er blevet klassisk i Litteraturen, nemlig det, at en Person for høj Betaling lejer Vinduesplads eller et Værelse for at se paa et Kongeindtog eller lignende, og at Optoget aflyses. Dette Eksempel, der som sagt er klassisk — det er vistnok først benyttet af Jhering —, fik en uventet Aktualitet i England for nogle Aar siden, da Kong Edward VII's Krøning paa Grund af Kongens Sygdom med kort Varsel maatte

opsættes. Dette gav Anledning til flere Sager om Tilfælde, hvor Folk havde lejet Pladser i Huse eller paa Tribuner for at se paa Optogene i Anledning af Kroningen; ved flere Domme af *Court of Appeal* blev det statueret, at saadanne Aftaler tabte deres Virkning ved Kroningsfestens Aflysning.

Andre Eksempler kan hentes fra, hvad vi har oplevet i denne Sæson. Jeg tænker paa Forlystelsesforbudet, som udkom paa Grund af Epidemien. Aviserne diskuterede Spørgsmaalet, om de mange, der havde lejet Koncertsale o. l., skulde betale for dem trods Forbudet. Efter hvad Aviserne fortalte, mente man her i Koncertpalæet ikke at kunne kræve Betaling, og denne Anskuelse var efter min Mening rigtig. Jeg har i min Bog antaget samme Resultat i beslægtede Tilfælde.

Jeg gaar saa over til den anden store Gruppe Forudsætninger, jeg nævnte før, og som jeg foreløbig kaldte Forudsætninger om ens egen Ydelse. Det sker meget ofte, at en Løftgivers Forudsætninger i denne Henseende er urigtige.

Meget ofte viser det sig, at Løftgiveren har en uforudset stærk Interesse i at beholde sin egen Ydelse, i at slippe for Pligten til at erlægge den eller i at faa den tilbage. Hvis denne Interesse er væsentlig større, end han gik ud fra ved Aftalens Indgaaelse, er en væsentlig Forudsætning for Løftet bristet, og Løftgiveren vilde derfor ønske, at han kunde gaa fra sit Ord. Som Hovedregel kan Retsordenen dog ikke tillade ham dette. — Forudsætningen er altsaa i de fleste Tilfælde irrelevant —, men altid gælder det ikke. Disse Forudsætninger kan forekomme baade ved gensidige Kontrakter og ved ensidige.

Af Forudsætningerne af denne Art skal jeg nævne nogle Grupper. Det kan for det første tænkes, at Ydelsen viser sig at være umulig. I saa Fald opstaar Spørgsmaalet, om Løftgiveren skal betale Erstatning for Ikke-Opfyldelsen af Kontrakten. Dette maa han som bekendt ofte. Forudsætningen er altsaa langtfra altid relevant.

Det kan dernæst tænkes, at Ydelsen viser sig at være mere byrdefuld end forudsat; den kræver f. Eks. større Bekostning eller mere Arbejde. Naar Byrden forøges væsentligt, er en væsentlig Forudsætning for Løftet bristet; men dette giver

langt fra altid Ret til at sige sig løs fra Løftet. I meget grove Træk kan man vistnok gengive Reglen saaledes, at Forudsætningen er relevant, forsaavidt Byrdens Størrelse beror paa Medkontrahentens Forhold, medens den ellers som Regel er irrelevant, naar der ikke foreligger særlige Omstændigheder. Hvis Reglerne skal fastslaaes nøjagtigere, maa der sondres mellem forskellige Arter af Aftaler. Jeg skal belyse dette ved et Par Eksempler.

Først nævner jeg Arbejdskontrakter og Værksleje. Hvor Aftalen gaar ud paa, at man skal udføre et Arbejde eller frembringe et Værk, og Genstanden for Arbejdet skal leveres af Medkontrahenten, kan Arbejderen (Værksmesteren) ikke være bundet ved Aftalen, naar Genstanden er af en Beskaffenhed, som han ikke maatte være forberedt paa, og hans Ydelse af denne Grund bliver væsentlig byrdefuldere. Eksempel: En Mand engagerer et Bybud til at bringe »en Haandkuffert« til Bane gaarden for 1 Kr.; Kufferten viser sig at være fyldt med Bly. Ved Køb og Salg kan Retsreglen vistnok støttes paa Ordene i Lov om Køb § 24, saaledes at Forudsætningen som Regel er irrelevant, med mindre Muligheden af at opfylde Aftalen maa anses for udelukket ved Omstændigheder, der ikke er af en saadan Beskaffenhed, at Sælgeren ved Købets Afslutning burde have taget dem i Betragtning.

Den næste Gruppe Forudsætninger, jeg vil nævne, omfatter de Tilfælde, hvor Løftgiverens egen Ydelse viser sig at være værdifuldere end antaget, hvilket let kan tænkes, selv om Præstationen ikke medfører større Byrde for ham. — Dette Tilfælde er allerede behandlet ret indgaaende af Ernst Møller; jeg er næppe naaet videre end han i at formulere Regler om Tilfældet, derimod mener jeg at have stillet Forudsætningen paa en rigtigere Plads end Ernst Møller. Han udsondrede vel disse Tilfælde som en særlig Gruppe, nemlig hans tredje, men sammenstillede den dog nærmest med Vederlagsforudsætningen og indbefattede den under Vederlagsforudsætningen i videre Forstand. Efter min Opfattelse er det bedre at indordne den under Forudsætninger om egen Ydelse; dette forklarer, at den saa sjældent er relevant, og det aabner Blikket for, at Forudsætningen

lige saa vel kan forekomme ved Løfter, der ikke afgives mod Vederlag. — Paa dette Punkt synes der iøvrigt at være en interessant Forskel mellem nordisk og fremmed Retsopfattelse, idet Kontinentets Lovbøger normalt tillægger væsentlig error in substantia Relevans.

En fjerde Gruppe Forudsætninger, der er nær beslægtede med de foregaaende, er Løftegiverens Forudsætninger om hans Kaar eller Midler. Kan en Mand gaa fra sit Ord, fordi det viser sig, at han ikke havde saa mange Midler som antaget, eller fordi hans Kaar senere forringes? Som altovervejende Hovedregel kan det ikke ske — med mindre der foreligger særlige Omstændigheder, saasom at Løftemodtageren forstod, at Løftegiveren tog fejl.

Det samme gælder endelig om alle de mange andre individuelle Forudsætninger, der kan være knyttet til ens egen Ydelse. Den, der har lovet en Ting bort, kan normalt ikke gaa fra sit Ord, fordi han selv faar Brug for Tingen.

Hermed skal jeg standse. Der kunde nævnes mange flere Eksempler, thi Forudsætningernes Tal er uendeligt. Derfor er det sikkert ogsaa umuligt at naa til at opstille udtømmende Regler; men dette forringer ikke Betydningen af de Regler, der kan opstilles.

Det er en Række Detailspørgsmaal, jeg har fremdraget for Dem i den sidste Del af mit Foredrag. Naar jeg har gjort det i Stedet for at koncentrere mig om Hovedpunktet: Striden mellem objektiv og subjektiv Teori, saa er det dels fordi jeg har ment, at Forsamlingen havde størst Interesse af en Oversigt over de nye Resultater i min Bog, dels fordi jeg nødigt vilde bibringe nogen den Opfattelse, at jeg har holdt mig til rent abstrakte, teoretiske Overvejelser. Hvis nogen skulde ønske at gaa nærmere ind paa Spørgsmaalet om den rette Teori i Diskussionen, er jeg selvfølgelig til Tjeneste. At naa til Enighed om dette Punkt har imidlertid ikke stor praktisk Betydning, hvis der blot kan blive Enighed om to Ting:

- 1) at vi i vidt Omfang maa overlade Domstolene at afgøre Forudsætningstilsfældene ved et frit Skøn.
- 2) at vi maa stræbe efter til Vejledning for Praxis at udforme Regler for saa mange Forudsætningstilsfælde som muligt.

Diskussion.

Professor Jul. Lassen: Jeg har læst Foredragsholderens Bog med Glæde og Udbytte og finder, at den indeholder betydelige Fremskridt. Jeg er herefter klar over, at jeg maa rette adskil- ligt i min Fremstilling i Obligationsretten, for at den skal blive forstaaet som den er ment.

Min Teori er ikke rent subjektiv; det viser min Udvikling angaaende *naturalia negotii* — Reglens Anvendelse paa Forudsætningsplanens Omraade. For mig er Hovedpunktet, at Domstolene skal have frit Skøn. Men den objektive Skønsregel udelukker netop Domstolene fra at tage Hensyn til Parternes hypotetiske Vilje og kommer saaledes i Strid med det frie Dommerskøn. Generalisationen er altid unøjagtige, men jeg mener stadig, at den subjektive Regel kombineret med *naturalia-negotii*-Reglen er den mest bøjelige, den der tager mest Hensyn til Dommerskønnet.

En videre Udformning af de »vejledende Regler« vil vist efterhaanden udligne Forskellen mellem de subjektive og de objektive Teorier. Jeg kan i hvert Fald ikke længere tale med Lidenskab i Sagen. Det er muligt, at jeg er gaaet for vidt, naar jeg har sagt, at min Teori er formuleret i Praksis; det for mig væsentlige er, at Praksis anerkender de individuelle Forudsætninger.

Dog bliver der en Divergens tilbage i Læren om *condictio indebiti*, men her mener jeg, at jeg har Ret. De Domme, man har fremhævet imod mig, er blot Udtryk for, at man paa dette Omraade har Trang til kortere Forældelsesregler.

Foredragsholderen: Det er ikke berettiget at sige, at de objektive Teorier afskærer fra at tage Hensyn til den subjektive Vilje; de siger blot, at den ikke bør være det ene afgørende.

Hvad *condictio indebiti* angaar, er jeg meget i Tvivl, om en kortere Præskriptionsregel her vilde være heldig. Den vilde vist være for skarp, ikke kunne nuanceres efter de enkelte Tilfælde.

Overretssagfører, Dr. Cohn: Windscheids Generalisationer er ikke rigtige. Men i Stedet for at retlede Windscheid har man

kastet sig ud i en stor Kamp mellem subjektive og objektive Teorier. Dette er urimeligt. Disse Problemer behøvede slet ikke at rejses. Den subjektive Teori har næppe været nødvendig. Det er ikke objektive Forudsætninger, men objektive Retsregler, der normerer Kontraktsforholdet.

At henvise til »Domstolenes Skøn« og til, at »det retfærdige« gælder, kan være meget rigtigt, men giver ikke nogen Retsregel. Iøvrigt vil Ussings Lære føre til en Krænkelse af Kontraktsfriheden. Man bør saaledes ikke se bort fra, at den økonomisk stærkere netop vilde have opnaaet, at Aftalen fik det Indhold, han ønskede. Ud fra en højere Retfærdighed er det maaske ikke rigtigt, men det følger af Kontraktsfriheden.

Iøvrigt spørger jeg, hvorfor man skal tage Hensyn til det subjektive ved »Væsentligheden«, men ikke ved »Relevansen«. Dette er en kunstig Sondring.

Foredragsholderen: Denne Sondring er begrundet i, at Retfærdigheden byder, at »Væsentligheden« har lagt sig for Dagen som noget individuelt. Derimod vilde det subjektive ved »Relevansen« føre til Uretfærdighed.

U. S. A. UNDER VERDENSKRIGEN.

Foredrag af Kontorchef V. Boeg den 24. Februar 1919.

Under mit Ophold i De forenede Stater fra Juni 1917 til Oktober 1918 var jeg af Hensyn til det mig paalagte Hverv nødsaget til saa godt som hele Tiden at være i Washington som Regeringens Sæde og havde kun Lejlighed til forholdsvis korte Besøg i Østens mere betydningsfulde Byer, foruden selvfølgelig New York, navnlig Philadelphia, Baltimore og Buffalo. Et geografisk mere vidtstrakt Kendskab til De forenede Stater fik jeg saaledes ikke. Paa den anden Side bød det stadige Ophold i Washington og den særlige Adgang, som mit Ophold derovre gav mig til at komme i Berøring med amerikanske Regeringsmyndigheder og fremmede Landes Repræsentanter, en sjælden Lejlighed til at følge den i hurtigt Tempo foregaaende Udvikling, der fandt Sted indenfor De forenede Stater. I Centraladministrationen maatte det hele Samfunds Arbejde og Bestræbelser krystalliseres, og jeg har vovet at lægge Beslag paa Deres Tid navnlig for at søge at give Dem et Billede af hele den i Virkeligheden uhyre administrative Organisation, som Krigen har ført med sig i The United States.

Naar man tænker paa hele det omfangsrige administrative Apparat, hvormed Danmark er blevet udstyret, kan det ikke undre, at Proportionerne i U. S. A. maatte være saa mange Gange større. Hele den nye Krigslovgivning og Krigsadministration har nødvendigvis maattet være en federal, d. v. s. en saadan, som omfatter alle Staterne som Helhed. — Karakteristisk for U. S. A. er, at der ikke før Staternes Indtræden i Verdenskrigen blev truffet regulerende Bestemmelser i Anledning af Krigs-

forholdene, saaledes som Tilfældet var med de neutrale Stater i Europa; der forelaa ikke Ind- og Udførselsforbud, Regulering med Hensyn til Varepriser, indenlandsk Omsætning og lign., saaledes som vi kender det for Danmarks Védkommende allerede fra de første Dage af August 1914. De politiske Forhold var væsensforskellige, idet U. S. A. paa Grund af sin Magtstilling og Beliggenhed faktisk var den eneste Stat, der med Vægt og Autoritet var i Stand til at hævde de neutrale Staters Rettigheder. De forsyningsmæssige Vanskeligheder, hvorunder Europa led, gjorde sig ikke gældende. Og det gamle Princip om den størst mulige individuelle Frihed virkede her med en saa umiddelbar Magt, at det økonomiske Liv i De forenede Stater fik Lov til frit at indordne sig under de nye Forhold, som Verdenskrigen naturligt og nødvendigt førte med sig, medens Staterne som neutrale stod udenfor denne. Man behøver blot at tænke paa den uhyre Udvikling af Krigsindustrien, der i Krigens første Aar fandt Sted.

Det amerikanske Frihedsprincip er et saare ejendommeligt, og det kan være vanskeligt nærmere at karakterisere dette. Først og fremmest maa her erindres den uhyre Sammenblanding af Nationaliteter, der har fundet Sted indenfor Staternes Omraade. Befolkningen i U. S. A. udgør nu ca. 110 Millioner, og det har overfor Indvandrere været et Princip at lade disse fuldt ud følge deres nationale Traditioner og Ejendommeligheder, naar disse blot ikke kom i Strid med den rent ydre Orden. Man kan derfor ikke tale om noget egentligt stærkt sammensmeltet amerikansk Folk, hvilket jo er ganske naturligt, fordi Landets Historie er saa ung, og Hovedbetingelsen for Opstaaelsen af en særegen National-Karakter, nemlig fælles Traditioner og Overlevering, som Følge deraf kun kan være ret stærkt begrænset. Friheden har vel sin Oprindelse i Staternes Udviklings Historie og hele den Bevægelse, der har ført den amerikanske Befolkning fra Øst mod Vest — en fremadbløgende Bevægelse, der baade i Tid og Omfang har været af en overordentlig imponerende Art. Disse forskellige Faktorer: den manglende Tradition, det store Pionerarbejde, de gigantiske Opgaver, der har foreligget og stadig foreligger i det af Naturen

saa rigt udstyrede Land med dets ringe Befolkningstæthed,*) de Muligheder, der frembyder sig for Individernes Kamp i og for Tilværelsen: alle disse Momenter set paa Baggrund af de mange forskellige Nationaliteter har maattet føre til en stærk Selvhævdelse. — Friheden er muligt noget af en Fiktion, men jeg tror, at det særejendommelige for amerikanske Forhold er den enkelte Borgere iboende Følelse af, at der i Virkeligheden ikke eksisterer nogen som helst Grænse for, hvor langt netop han kan naa.

Noget Aristokrati i egentlig Forstand eksisterer der ikke; derimod kan man selvfølgelig tale om et vist Pengearistokrati, der ret naturligt vil gaa over til at blive et Slags Fødselsaristokrati paa Grund af Formuernes Nedarvning fra Generation til Generation. Men selv om Ulighed ikke vil kunne undgaas — eller rettere selv om Ulighed netop paa Grund af de frie Kræfters Spil næppe er større i noget andet Land, idet U. S. A. jo er Kapitalismens Land par excellence, medens Samfundet paa den anden Side ikke er belemret med de talløse Skarer Arbejdsløse, som Europa kender dem i de fleste Lande med Sammenlutninger i store Industricentrer og lign. — er Forholdet desuagtet saaledes, at de mange Skranker, som sociale Forhold i alt Fald tidligere opstillede i den gamle Verden, her er ukendte; den enkelte føler, at han har de samme Muligheder som enhver anden for at opnaa den af Penge flydende Magt og Indflydelse baade socialt og politisk. Og heri ligger i Virkeligheden efter mit Skøn den dybeste Grund til den Tilfredshed, hvormed man synes at indpasse sig under Forholdene i den nye Verden. Tilfredshedsfølelsen beror jo ikke blot paa de opnaaede Resultater, men ofte lige saa meget paa Muligheden af at kunne naa de Maal, der tilfredsstiller ens Ønsker. Der ligger heri et sociologisk overordentlig vigtigt Moment, der i Virkeligheden maa betragtes som et ganske fundamentalt og afgørende ogsaa med Henblik paa hele den Omlægning og Udvikling af de sociale Forhold, der synes at gære i den saakaldte »gamle Verden«.

U. S. A. er de store Muligheders Land, og det er karakter-

*) Denne var for De forenede Stater pr. km² 10, for Danmark 73, for Belgien 259. Efter den senere stedfundne Befolkningsforøgelse kan Befolknings-tætheden nu anslaaes til ca. 11 pr. km².

ristisk at se, hvor tidligt de enkelte kommer frem selv til ledende og indflydelsesrige Stillinger; dette er i alt Fald for De forenede Stater det rette Princip; der kommer et hurtigere Tempo og et stærkere Pulsslag i Livet, ogsaa fordi man der — som berørt — er saa stærkt traditionsfri. Som et lille Eksempel paa den hurtigt vaagnende Selvfølelse og Selvstændighedstrang kan jeg nævne, hvorledes en lille Dreng, der viste sig at være 7 Aar gammel, og som jeg tilfældigt traf, uden at kende mig spurgte, om jeg ikke kunde give ham et eller andet Job og dette i fuldt Alvor. Denne Alvor er iøvrigt et karakteristisk Træk. Der er ganske vist megen — om jeg maa bruge Udtrykket — løs Konversation med intetsigende Bemærkninger om Vejr og Vind, og der er ogsaa adskillig Støj i Konversationen. Man faar det Indtryk, at Amerikanerne i Virkeligheden kun befinder sig vel, naar Luften er gennemsitret af det mest mulige Spektakel, og det er beundringsværdigt at se den Maade, hvorpaa Amerikanerne arbejder paa deres Kontorer, skønt Luften udenfor er gennemfyldt af Larm fra Sporvogne og Automobiler, af Hamren og Banken, og det til Trods for, at der rundt omkring i Kontorerne arbejdes med Mængder af Skrivemaskiner, og Telefonen ustandselig ringer. Det er for Resten mærkeligt i dette ellers saa praktiske Land, at man med Hensyn til Telefonen ikke kender det herhjemme anvendte Noteringssystem. Det hele er ikke altid saa praktisk, som man er tilbøjelig til at tænke sig det, og der er vel adskillig bluff i den saa stærkt omtalte amerikanske Hurtighed; jeg tror, man ofte kommer lige saa langt med lidt mere Ro.

Skønt »Subways« i New York kører vist hvert 3. Minut, i alt Fald i de saakaldte »business hours« om Morgen og om Eftermiddagen, styrter man af Sted til de enkelte Tog, som om det gjaldt Livet, skønt det i Virkeligheden kun gælder et Par enkelte Minutter; og denne Trængen paa fører til, at man i Virkeligheden engang imellem faar det Indtryk, at det næsten gaar paa Livet løs. — Paa den anden Side maa jeg tilstaa, at jeg næppe kan tænke mig noget mere betagende end Livet i de travle Forretningstimer i New Yorks Forretningsdel, det

saakaldte »down-town« paa Manhattan Island; man ligesom hører Arbejdsenergien dirre og banke i Luften.

Indsejlingen til New York med den pragtfulde Silhuet af de talløse »Skyscrapers« hører vel ogsaa til et af de mest overvældende Indtryk, man i det hele taget kan faa. Man faar en stærk Følelse af, hvor langt Menneskeaanden i Virkeligheden kan naa paa det mekaniske Omraade, paa hvilket Amerikanerne jo absolut er uovertrufne, ligesom de er det paa Elektricitetens. Staar man paa Toppen af Woolworth Building i New York og fra 59. Etage ser ud over Kæmpebyen, der nu med Brooklyn og andre tilstødende Byer indbefattet rummer 7 Millioner Indbyggere, og Øjet fanger hele New Yorks Havn med dens Hundreder af Skibe, faar man et uforglemmeligt Indtryk af Magt og Energi.

Dog jeg skal ikke fordybe mig i Detailler, selv om jeg tror, at disse rent ydre Forhold i Virkeligheden spiller en overordentlig Rolle netop til Forstaaelse af den særlige amerikanske Psykologi; de ydre Forhold baade naturmæssigt og samfundsmæssigt vil jo altid præge en Nation, og det, som netop karakteriserer Amerikanerne, er deres Følelse af Livets Ubegrænselighed, der for de enkelte kan byde en hvilken som helst Mulighed. Det er jo ogsaa saadan, at man i U. S. A. ikke kender vore mere stedfæstede Følelser, hvor man fødes, lever og dør ofte bogstaveligt paa det samme Sted, uden større Kendskab til, hvad der rører sig udenfor ens egen lille Virkekreds. — I U. S. A. er man ganske anderledes ambulans i sin Tilværelse, endnu mere nu, hvor Automobileerne i den Grad præger hele Nationens Liv som Tilfældet er — der anvendes nu ca. 5 Millioner Automobileer — Livet leves saa langt mindre intimt end i den gamle Verden.

Som antydet har en Nation i egentlig Forstand knapt endnu faaet Tid til at rodfæste sig paa De forenede Staters Territorium. Historien er saa ny, der haves ikke den europæiske Patina, der karakteriserer de enkelte Nationer; der findes kun faa Steder, der kan kaldes Nationens Helligdomme. Nævnes maa her det Dem alle af Navn bekendte Mount Vernon, George Washingtons Ejendom, der ligger 16 Miles fra Byen Washington, og selv om

det ikke tilhører selve den amerikanske Stat, dog betragtes som et nationalt Fælleseje, hvortil alle Amerikanere og Udlændinge valfarter. — De vil sikkert have bemærket, hvorledes alle de mange Kommissioner, der de sidste Aar har besøgt De forenede Stater, har aflagt Besøg ved Washingtons Grav paa Mount Vernon og som Tribut til Staternes største Borger har henlagt en Mindekrans paa hans Kiste.

Det er naturligt, at de tre Navne, der til Dato dybest har prentet sig i den amerikanske Nationalbevidsthed, er knyttede til de tre store Krige, De forenede Stater har ført: Uafhængighedskrigen, Borgerkrigen og Verdenskrigen. Navnene er George Washington, Abraham Lincoln og Woodrow Wilson. Gang paa Gang ser man deres Billeder, og naar disse toner frem paa Biografteatrenes Lærred bruser Bifaldet. Det er muligt, at noget af den uhyre Popularitet, der omgav den nylig afdøde Ekspræsident Th. Roosevelt, der var et sjældent fuldgyldigt Udtryk for det særlig amerikanske Naturel, ogsaa delvis skyldes hans saa bekendte Deltagelse i den ganske vist kun kortvarige, men for De forenede Staters Udenrigspolitik dog saa betydningsfulde Krig med Spanien i 1898. Denne Krig gav jo Stødet til den imperialistiske Strømning i Staternes Politik, for hvilken netop Roosevelt var Bannerfører. Roosevelt var en overordentlig ejendommelig Personlighed — han virkede som faa »impressive«, et Ord, der kun vanskeligt lader sig oversætte. Jeg mindes et Besøg hos ham en sen Eftermiddag i November 1917 ude paa Sagamor Hill, hans Landsted ved Oyster Bay paa Long Island 30—35 miles fra New York. Han stod midt i sit store Arbejdsværelse, der var prydet med et Utal af Trofæer fra hans Jagter og Rejser i Sydamerika og Afrika. Og han talte bl. a. om de islandske Sagaer — indgaende og med dyb Forstaaelse, med større Kendskab end sikkert de fleste danske — han havde vidtgaaende Interesser, og var samtidigt en Koncentration af alt det ægte amerikanske.

Der kræves de store Formaal og Interesser for at samle en Nation til Enhed. Uafhængighedskrigen dannede Begyndelsen til Staternes Historie, men denne Historie skulde skabes fra Bunden af. Borgerkrigen bidrog selvfølgelig stærkt til Samling,

men viste netop ved selve sit Udspring, hvor stærkt divergerende de enkelte Staters Interesser og almene Synsvinkler var. Og i Virkeligheden har først Deltagelsen nu i Verdenskrigen med de uhyre Krav, der derved stilledes til De forenede Stater, formaaet at sammenryste den store Befolkning til et enstænkende og ensfølende Samfund. Det har været af ganske sjældnen Interesse at se den uhyre Udvikling i Nationen, der her er foregaaet.

Det kunde ikke være anderledes, end at Krigen, som den førtes ovre i Europa, til en Begyndelse maatte føles som noget fjernt; der knyttede sig ikke til denne Krig de dragende Momenter, der ellers kan ligge i et Forsvar for eget Landterritorium, eller det Incitament, der kan ligge i en stor Erobringskrig. Staterne deltog i Krigen af moralske Grunde, for visse store almene Ideer og Retningslinier indenfor det folkeretslige Samfund, og Hovedsynspunktet for Deltagelsen i Krigen udtrykkes sikkert klarest og kortest i Præsident Wilsons ofte citerede og gentagne Sentens »to make the world safe for democracy«.

Det maa her erindres, at den amerikanske Udenrigspolitik trods dens imperialistiske Karakter under den Rooseweltske Æra ikke var indstillet paa en saadan Krigsdeltagelse. Staterne havde kun en ringe Hær, hvorimod deres Flaade var betydelig. I Verdenskrigens første Aar var Udenrigspolitikken jo hele Tiden gaaet ud paa at holde det amerikanske Samfund udenfor aktiv Deltagelse, og den Wilsonske Fredspolitik gennem disse Aar var i Virkeligheden Hovedgrunden til hans Genvalg i Efteraaret 1916. Staternes Befolkning var derfor hele Tiden indstillet paa en Fredspolitik — et Forhold, der naturnødvendigt maatte sætte sine Spor. Da derfor Staterne først afbrød den diplomatiske Forbindelse med Tyskland i Februar 1917 og endelig nogle Maaneder efter den 6. April erklærede Tyskland Krig, stod man overfor uhyre Opgaver, og den vigtigste var vel nok den at faa den amerikanske Befolkning til med hele den Energiudfoldelse, som netop dette Folk kan præstere, at gaa op i denne nye Opgave. Der er her præsteret noget i Virkeligheden ganske enestaaende og imponerende. Befolkningen er efter sit Naturel fredselkende; Krigsskuepladsen laa tilmed fjernt, og Formaalene

var mere abstrakte og idealistiske. Der krævedes derfor en stærk psykologisk Appel, og denne blev glimrende gennemført med hele det agitatoriske Apparat, som netop Staterne raader over.

I Retning af Paavirkning af Befolkningen blev der straks foretaget Skridt, idet der under 14. April 1917 oprettedes en »Commitee on Public Information« med Mr. George Creel som Formand og iøvrigt bestaaende af Staternes Udenrigsminister, Krigs- og Marineminister. Denne Komite udgiver hver Ugedag den saakaldte »Official U. S. Bulletin«, hvori findes omtalt alle vigtige Begivenheder vedrørende Staternes Deltagelse i Krigen baade fra et militært og civilt Synspunkt; saaledes findes optaget alle Bekendtgørelser og lign. vedrørende Krigsadministrationen, korte Uddrag af Kongresforhandlingerne, alle Tabslistor over faldne, saarede m. v., samt mindre, instruktive Opsatser, navnlig af rent pædagogisk Art. For Eks. findes i Nummeret for 19. September 1918, hvori den dansk-amerikanske Overenskomst er omtalt, en Række Besvarelser fra fremstaaende Mænd om, hvilken Betydning Skibe og Skibsbygning har for De forenede Stater saavel i Krig som i Fred. Igennem denne daglig udkommende Bulletin spredes der saavel over alle Staterne som ogsaa i Udlandet et nøje Kendskab til Staternes hele Krigsoptræden, og der haves her et udmærket Materiale til Bedømmelsen af hele dette Forhold. Endvidere udgav den her nævnte Komite en Serie Afhandlinger vedrørende »War Information«. Disse forskellige Artikler er skrevne af særlig fremstaaende Mænd og behandler de forskellige Emner vedrørende Krigen, der har mere almindelig Interesse. — Hvilken uhyre Paavirkning, der sker gennem den amerikanske Presse, baade Dagblade og de talløse Uge- og Maanedsmagasiner som ogsaa ved offentlige Foredrag og Massemøder, i Biografteatre og egentlige Teatre behøver kun lige at nævnes.

Med det demokratiske Styresæt, der særlig kendetegner U. S. A., vil det ikke forbavse, at det sociale Tryk i Retning af ensartet Tankesæt i Virkeligheden er et overmaade stærkt. Der findes derfor ogsaa i dette Land saa gode Betingelser som noget Steds for at fremskaffe en ensartet Opfattelse og Bedøm-

melse af de store Spørgsmaal, der beskæftiger Verden. Men at det desuagtet maatte tage Tid, før hele det ændrede Syn paa Forholdene, som en Deltagelse i Krigen gjorde nødvendig, kunde trænge igennem, er forstaaeligt. Mest har vel nok selve de opnaaede Resultater hjulpet; man faar i alle Tilfælde et stærkt Indtryk af, at Krigsinteressen og ogsaa Krigsbegejstringen er stadig stigende, alt som den praktiske Medoptræden bliver større — ved Afleveringen af stadig flere Tropper til Frankrig, ved Bygningen af Skibe i stedse øget Tempo, ved Fremstillingen af stadigt voksende Krigsmateriel.

Den Massesuggestion, der under Staternes Deltagelse i Krigen er foregaaet indenfor dette store Statsomraade, er baade i psykologisk Henseende en overordentlig interessant og i dens praktiske Resultater en ganske imponerende. — Tænker man paa de saakaldte »liberty drives« ved de store Krigslaans Optagelse, der jo drejede sig om Milliarder af Dollars, og hvori hele Nationen med Begejstring gik op, vil man faa et uforglemmeligt Indtryk af, hvad fælles Tankesæt og ensartet Villie kan gennemføre. Den hele Presse skrev og agiterede for disse Laan; paa Gader og offentlige Pladser holdtes Møder og Taler, i Biografteatre og Teatre foretoges Indsamlinger af — ogsaa efter amerikanske Forhold — uhyre Beløb; paa Hoteller og Restauranter gaves særlige »Performances« for at opflamme Begejstringen og Interessen, og i alle Kirker taltes der om den moralske og praktiske Betydning af disse Laan.

I 5th Avenue i New York var denne sikkert Verdens mest imponerende Gade som en endeløs Farvetoning i rødt og hvidt isprængt med Stjernerne for de enkelte Stater — en Apotheose for det bedste i den amerikanske Folkesjæl.

Naar jeg skal søge at give Dem et Indtryk af hele det organisatoriske Apparat, Krigsdeltagelsen nødvendiggjorde, maa jeg have Lov til at henlede Opmærksomheden paa den store Vanskelighed, der maatte møde et Samfund som det amerikanske paa Grund af dets hele Statsforvaltnings retslige Struktur. — Centraladministrationen, saaledes som den foregaar i Washington, er i Virkeligheden i sin S sammensætning og Virkemaade relativt svagere end i de fleste andre Statssamfund paa Grund af den

Selvstændighed, der er tillagt de enkelte Stater. Det vil føre for vidt at komme nærmere ind herpaa, men naar man betænker de store Vanskeligheder, der har mødt europæiske Samfund med deres traditionsfaste og gennemgaaende sikkert arbejdende Centraladministrationer, vil det let forstaas, at Vanskelighederne maatte være endnu større for De forenede Stater. Paa den anden Side har det selvfølgelig netop paa dette nye og uprøvede Omraade været en Fordel, at man har følt sig langt friere stillet netop paa Grund af de antydede Ejendommeligheder.

Krigsadministrationen — bortset fra den rent militære, der selvfølgelig sker gennem henholdsvis »War« og »Navy Department« — varetages navnlig af følgende 3 Institutioner, alle skabte under Krigen, nemlig: »War Trade Board«, »Food Administration« og »Council of National Defense« med dettes Hovedafdeling »War Industris Board«; alle disse 3 store administrerende Organer har udviklet sig i et Tempo, der i ganske særlig Grad er amerikansk, og for hver af dem har det været nødvendigt at opføre nye, men dog interimistiske Bygninger.

Allerede i Navnet ligger i det væsentligste angivet Virkeomraadet for disse 3 nye Institutioner.

War Trade Board i dets nuværende Skikkelse stammer fra Oktober 1917; men allerede under 22. Juni begyndte den særlige Udførselsadministration at virke. Fra en ringe Begyndelse, 2 Mænd og et enkelt Kontorlokale i Departement of Commerce, udviklede Institutionen sig med rivende Fart. W. T. B. talte i Oktober f. A. mindst 2.400 employées. Efterhaanden beskæftigede W. T. B. sig med De forenede Staters samlede Ind- og Udførsel, udstedte Bekendtgørelser om Ind- og Udførselsforbud og alle de i Forbindelse dermed staaende, selvfølgelig overordentlig talrige regulerende Bestemmelser paa dette saa omfattende Omraade. Dog er de vigtigste Bestemmelser udgivne i Form af Ordre fra Præsidenten, saaledes den herhjemme særlig kendte Bekendtgørelse af 27. August 1917, hvorved en fuldstændig Embargo gennemførtes, bl. a. for Danmarks Vedkommende, saaledes at ingen Eksport fra De forenede Stater kunde foregaa her til Danmark uden efter særlig Tilladelse fra Udførsels-Administrationen.

Det har for den, der har haft Lejlighed til paa særlig nært

Hold at følge Udviklingen af denne nye Institution, været ganske overordentlig interessant at se, hvorledes en saadan Administration efterhaanden tager fastere Form og følger bestemte Principer og Retningslinier. Naturligvis maatte der til en Begyndelse herske adskillig Usikkerhed, baade fordi de til Institutionen knyttede Personer alle stod overfor helt nye Opgaver og toges fra det praktiske Erhvervsliv uden administrativ Uddannelse. Men med Opgavernes voksende Størrelse er selvfølgelig ogsaa Erfaringerne blevne stedse rigere og mere sagligt udnyttede, og med De forenede Staters uhyre Eksport og Import vil det let forstaaes, hvilket mægtigt Materiale, der her foreligger. — Der behandlede, da jeg forlod U. S. A. dagligt over 6000 »Applications« om Licenser foruden Sager af mere almindelig Natur, og det behøver blot lige at nævnes, at De forenede Staters Politik paa dette Omraade selvfølgelig har maattet foregaa i nær Tilknytning til de Synspunkter, der har været raadende for Ententen. Det drejer sig jo her ikke blot om en rent statistisk Opgørelse af, hvorledes De forenede Staters Udenrigshandel med de enkelte Lande kan og bør foregaa, men hertil gør sig endvidere alle de Problemer gældende, som den nu afsluttede Verdenskrig har ført med sig paa det handelspolitiske Omraade. Ogsaa knytter hertil sig hele det under Krigen opstaaede System med Opførelse af Firmaer og Personer paa de saakaldte »sorte Lister« m. v.

I nær Tilknytning til War Trade Board virker et andet særligt Organ, nemlig Shipping Board, der træffer Afgørelse med Hensyn til Anvendelsen af Tonnagen, og endvidere administrerer hele den uhyre Skibsbygning, som siden Staternes Indtræden i Krigen har fundet Sted saavel paa de allerede eksisterende Skibsværfter som paa de mange i Løbet af det sidste halvandet Aar oprettede nye Værfter. Det er en uhyre Kraftudfoldelse, der paa dette Omraade har fundet Sted i et Tempo, som vist nok kun kan præsteres i et Land som De forenede Stater; men selvfølgelig har Tonnage-Spørgsmaalet ogsaa været et af de allervigtigste Problemer, der har gjort sig gældende — nemlig til Overføring af hele den uhyre Hær, som i Løbet af saa kort Tid har kunnet samles paa fransk Grund. Og i Forbindelse

hermed til Overføring af hele det mægtige Udrustningsmateriel, som har maattet ydes fra De forenede Stater, hvortil kom de store Vanskeligheder med at skaffe den nye Hær paa den anden Side Atlanterhavet de fornødne daglige Forsyninger. Endvidere maatte De forenede Stater fremdeles i vidt Omfang sørge for Forsyningen til Ententen af saavel Levnedsmidler som ogsaa Krigsmateriel. Det er i Virkeligheden en gigantisk Opgave, der her har foreligget, og selv om det muligt tog nogen Tid at faa hele Forholdet fast organiseret, og der i Begyndelsen medgik nogen Tid til mere akademisk og teoretisk Diskussion og Forhandling, er de Resultater, der er opnaaede, tilstrækkelig kendte og vurderede.

Nævnes skal saaledes den største shipyard i De forenede Stater Hog Island Shipyard i Nærheden af Philadelphia, der i November Maaned 1917 blev anlagt paa en flad Sumpstrækning, hvor der i Juli 1918 stod et omtrent færdigt Skibsværft med 50 Beddinger, hvor en Arbejdsstyrke paa 20—30.000 Mand skulde beskæftiges.

Som et karakteristisk Træk i De forenede Staters Storproduktion kan anføres, at dette Skibsværft kun havde at gøre med selve Sammenbygningen af Skibene, idet alle de enkelte Dele leveredes fuldt færdige fra amerikanske Staalværker m. v. Derfor var det ogsaa under et Besøg paa Hog Island Shipyard et stadig tilbagevendende Omkvæd, at Værftets Produktion og Betydning var baseret paa, at Materialet til Nybygningerne virkelig ogsaa kunde fremskaffes og blev leveret.

Her var Forholdet imidlertid det, at der indenfor den amerikanske Industri foregik en overordentlig stærk Omlægning i Produktionen med stadig stigende Elimination af al Fabrikation af »non essentials« i Betydning af Fabrikata, der ikke havde direkte Betydning for de mange Krav, som Deltagelsen i Krigen maatte stille. — De amerikanske Staalværker med hele deres uhyre Produktionskapacitet beskæftigede sig saaledes praktisk talt kun med Regeringsleverancer til Skibsbygning, Ammunitionsfabrikation m. v. — Produktionen paa de amerikanske Automobilfabriker blev nedsat med — saa vidt erindres — 80 % af Fremstillingen af Personvogne, idet de iøvrigt beskæftigede sig med Produktionen af Motorer til Flyvemaskiner, Truncks til Hæren m. v.

Hele denne Omlægning af Industrien foregik gennem War Industries Board og Fuel Administrationen, der regulerede Anvendelsen af Raamaterialer og Brændselstoffer. Hertil kommer yderligere den Kontrol, som Regeringen fører med Anvendelsen af Jernbanemateriellet i De forenede Stater. — Fra 1. Januar 1918 overtog De forenede Staters Regering for Krigsperioden og en vis Tid derefter samtlige amerikanske Jernbaneanlæg og overdrog Administrationen af hele dette kolossale Apparat til Staternes Finansminister, Mr. Mc. Adoo, som Generaldirektør. Det vil vides, at Jernbanerne i De forenede Stater alle er i privat Eje, idet Statsbaner ikke kendes, ligesom ogsaa Telefon og Telegraf er i Hænderne paa private Selskaber. Ved Overtagelsen af Jernbanerne maatte der selvfølgelig ydes Garanti til saavel Obligations-Indehaverne som Aktieejerne i de enkelte Selskaber, saaledes at der garanteredes dem et Udbytte svarende til Gennemsnittet af de sidste 3 Aar.

Food Administration beskæftiger sig med saavel Forsyningen af Levnedsmidler i De forenede Stater som med Eksporten af Levnedsmidler til andre Lande. Det er derfor ogsaa det rette Udtryk, naar Mr. Hoover er blevet kaldet »the worlds food administrator« — en Opgave, til hvilken han med sin udmærkede Administration af »Belgian relief« paa Forhaand maatte anses for at være fortrinligt egnet.

Ejendommeligt for amerikansk Tankesæt og den Maade, hvorpaa den enkelte er gaaet op i den store Opgave, som Krigens har paalagt Landet, er at de fleste Bestemmelser af »Food Administration« er gennemført ad Frivillighedens Vej. Dog har det selvfølgelig været nødvendigt at træffe visse egentlige Lovbestemmelser: saaledes fastsattes en Maksimalpris paa Hvede.

Den frivillige Indpassen under Forholdene er i det hele et ganske overordentlig karakteristisk Træk. Automobilkørselen præger som før berørt i særlig Grad Befolkningens Fysiognomi; navnlig om Søndagen spiller den en dominerende Rolle — alle kører ud paa lange Udflugter. — Og alligevel. — I Efteraaret 1918 blev det nødvendigt at spare paa Gasolinen, Benzinen, da de forhaandenværende Total-Beholdninger var gaaet meget stærkt ned. Der kom derfor et Forbud mod 4—5 Søndage i Træk at

benytte Automobiler til unødvendigt Brug. — Og ingen benyttede Automobilerne. Et i Virkeligheden stort Offer. Man kendte næsten ikke Amerika igen.

Food Administration er vel nok den Gren af Krigsadministrationen, der har faaet mest direkte almen Betydning med dets Krav til Landet og til alle enkelte, hvad enten det drejer sig om at undgaa Anvendelse af Hvedemel, Kød eller lign. — Det i enhver Amerikaners Bevidsthed fast indgroede Slagord »food will win the war« vil sikkert ogsaa være kendt herbjemme; det er en Sentens, som Øjet møder mange Gange daglig i Blade, Opslag og mange andre Steder; hvad der her er opnaaet saavel i det offentlige, paa Hoteller, Restauranter og andre Steder som i alle de mange private Hjem, er et af de smukkeste Beviser paa hele den Aand, hvormed den amerikanske Nation er gaaet op i Krigen.

Hvor stort det Apparat er, der her har maattet stilles i Scene, vil fremgaa af, at selve Food Administration beskæftiger mere end 2000 Personer, hvortil kommer, at de enkelte Stater har deres særlige lokale Organisationer m. v.

Nævnes maa ogsaa den Tilslutning, som De forenede Staters Centralmyndighed og Administration har faaet fra Landets Arbejderparti, repræsenteret særlig ved Mr. Samuel Gompers, en Tilslutning, der selvfølgelig har været absolut paakrævet.

Som Fremtidslivet — ogsaa for Danmark — vil udfolde sig, tror jeg, at man skal have Tankerne i særlig Grad rettet mod Vest. De forenede Stater vil i den tilstundende Verdensudvikling sikkert komme til at spille en overordentlig Rolle. Og ethvert Arbejde, der gøres paa kommerciel Forstaaelse med og social og kulturel Forstaaelse af dette store »land of the free«, vil derfor ogsaa være af Betydning.

Med sin Idealisme, med sin Tro paa sig selv, paa at alt i De forenede Stater er det første og største paa Jorden, med sin umiddelbare Ligeformhed og sin store Hjælpsomhed vil det amerikanske Folk kunne yde store og værdifulde Impulser under det Arbejde, der nu forestaar for at bygge en ny Verden op af alt det, der er gaaet under.

INDFØRELSE AF DANSK RET I SØNDER- JYLLAND.

Foredrag af Overretssagfører, Dr. juris N. Cohn den 31. Marts 1919.

Naar Sønderjylland vender tilbage til Danmark, vil Indførelsen af den danske Ret være et af de første Spørgsmaal, som vil melde sig med Krav om Løsning. Det drejer sig dels om at afgøre, i hvilket Omfang og paa hvilken Maade den danske Ret skal indføres, dels hvorledes de under den tidligere Ret tilblevne Retsforhold skal behandles i Overgangstiden. Det sidste Spørgsmaal, som henhører til, hvad man har kaldt den intertemporale Ret, skal jeg ikke nærmere gaa ind paa her i Aften. De Regler, som der her bliver tale om at opstille, er, om jeg saa maa sige, af mere teknisk Art, saaledes at man i vidt Omfang vil kunne bruge de Forbilleder, man har fra tidligere Tilfælde, saasom den danske Lov af 16. Februar 1866 om Indførelsen af dansk Ret i de indlemmede slesvigske Distrikter og Overgangsbestemmelserne i de nyere danske og udenlandske Kodifikationer.

Som sagt er det imidlertid ikke den intertemporale Ret, som jeg har tænkt at behandle her i Aften. Hvad jeg vil tale om, er derimod det Spørgsmaal, i hvilket Omfang og paa hvilken Maade den danske Ret bør indføres i Sønderjylland. Herom kan man kun finde ringe Oplysning i tidligere Forbilleder, derunder navnlig Loven af 16. Februar 1866. Dengang drejede det sig kun om Indlemmelsen af forholdsvis ubetydelige Omraader, hvis Ret uden videre maatte gaa op i den danske. Nu er der derimod Spørgsmaal om en sammenhængende Landsdel, hvis tidligere Retstilstand paa mange Maader kræver særlige

Hensyn. Stillingen er derfor langt mere indviklet, saaledes at det paa Forhaand ikke er udelukket, at ogsaa den danske Ret maa undergaa visse Forandringer, for at Retsfællesskabet skal kunne gennemføres.

Jeg maa forudskikke nogle Bemærkninger om Grundlaget for den nuværende Retstilstand i Sønderjylland. Som det vil være bekendt, er Udgangspunktet for saa vidt det samme som i Danmark, som Valdemar II's Jyske Lov af 1241 ogsaa var givet for Sønderjylland, hvor den formelt blev gældende lige indtil Aaret 1900. For Byerne gjaldt desuden forskellige Stadsretter, der ligeledes gaar tilbage til det 13. Aarhundrede. Imidlertid blev dette Retsfællesskab snart forstyrret som Følge af Sønderjyllands Bortforlening til yngre Linier af Kongeslægten, og selv da den danske Konge i 1460 tillige blev Hertug af Sønderjylland, medførte dette ikke nogen gennemgribende Forandring af Forholdet. Siden Arvehyldingen i 1721 var vel Betingelserne for en Sammenslutning mellem Sønderjylland og det øvrige Kongerige tilstede, men under Datidens ringe Interesse for Retsenheden forsømte man ogsaa dengang at tilvejebringe fuldt Retsfællesskab. Uheldigere var det dog, at den samme Politik blev fortsat, ogsaa efter at de nationale Strømninger var begyndt i den første Del af det 19. Aarhundrede, og man har fra nationalliberal Side ikke med Urette bebrejdet den daværende Regering, at den gennem Lovgivningen i den sidste Del af Enevælden bidrog til at knytte Sønderjylland nærmere til Holsten og dermed til Tyskland. I sit Værk »Af mit Livs og min Tids Historie« bestræber A. S. Ørsted sig for at forsvare Regeringens Politik, men det lader sig ikke nægte, at hans vidtløftige Udviklinger langt fra er egnede til at stille Regeringens politiske Skarpsyn i et gunstigt Lys. Hvor meget Spørgsmaalet læa Ørsted paa Sinde, fremgaar af, at han endnu i nogle efterladte Optegnelser, som er udgivet i Juridisk Tidsskrift for 1918, fortæller, hvorledes han ved Fremsettelsen af Arveforordningen af 1845 for Stænderne frygtede for Kritik, fordi Forordningen fjernede et af de sidste Rester af det dansk-slesvigske Retsfællesskab.

Sønderjyllands Afstaaelse i 1864 frembragte naturligvis et

fuldstændigt Brud med Hensyn til alt, hvad der vedrører Stats- og Forvaltningsretten. Noget langsommere gik det med de øvrige Retsomraader, og for Privatrettens Vedkommende fuldbyrdedes Indførelsen af den tyske Ret først ved Bürgerliches Gesetzbuch, der traadte i Kraft i 1900. Selv hermed var ikke de sidste Spor af den tidligere slesvigske Ret slettede, idet denne tværtimod er opretholdt paa visse Omraader, navnlig indenfor Landboretten, hvor en fuldstændig Overensstemmelse mellem de forskellige Landsdeles Ret ikke lod sig gennemføre.

Den tyske Privatret har saaledes endnu ikke haft Tid til at fæstne sig i Sønderjylland, saa at det ikke vil fremkalde noget Savn, hvis Bürgerliches Gesetzbuch atter sættes ud af Kraft. Det letteste vilde naturligvis være, hvis man uden videre kunde indføre den nugældende danske Privatret i Sønderjylland. I det store og hele tror jeg, at dette er muligt, men som allerede antydet er der forskellige Punkter, som kræver en særlig Ordning. Jeg skal i det følgende fremhæve nogle af de vigtigste Forhold, hvor dette er Tilfældet, men det er en Selvfølge, at disse kun maa opfattes som Eksempler, der paa ingen Maade tilsigter at være udtømmende.

En vigtig Forskel mellem dansk og slesvigske Ret bestaar med Hensyn til Myndighedsalderen. Medens vi her kender de to Stadier: Mindreaarighed med det 18. Aar og Fuldmyndighed ved det 25. Aar, har man i Sønderjylland kun een Myndighedsalder 21 Aar, saaledes at hele Kuratorinstituttet falder bort. Ved Indlemmelsen i 1866 gik man den Vej at indføre de danske Myndighedsregler blot med den Modifikation, at de Personer, som allerede havde opnaaet Myndighed efter den tidligere Ret, beholdt denne. Jeg tror ikke, at denne Fremgangsmaade lader sig anvende nu. For det første maa man erindre, at den tidligere Myndighedsalder ikke først er indført i Sønderjylland gennem tysk Ret, men at den tværtimod har gammel historisk Hævd. Ifølge Jyske Lov var Myndighedsalderen 15 eller 18 Aar, og denne sidste Grænse vedblev at gælde i Sønderjylland indtil Midten af det 18. Aarhundrede. Først ved en Forordning af 27. April 1767 blev Myndighedsalderen fastsat til 21 Aar und-

tagen for de Stæder, som levede efter lybsk Ret, og ved en Forordning af 24. Oktober 1837 blev disse Undtagelser ophævede, saaledes at Myndighedsalderen overalt i begge Hertugdømmer blev 21 Aar. Men hertil kommer, at 21 Aars Alderen i nyere Tid er bleven den almindelige Myndighedsalder i næsten alle Lande, derunder ogsaa Norge og Sverig, og det er derfor noget ganske særligt, naar vi som en Arv fra Romerretten har bevaret 25 Aars Myndighedsalderen med tilhørende Kuratorinstitution. I Nutiden er der vistnok Enighed om, at denne Tilstand er forældet og meget uheldig, og der er al mulig Udsigt til, at vore Myndighedsregler som Følge af den fællesskandinaviske Lovgivning i en meget nær Fremtid vil blive bragt i Overensstemmelse med almindelig europæisk Ret. Jeg synes, at det vilde være det bedste, hvis man samtidig med Sønderjyllands Indlemmelse vilde nedsætte den almindelige Myndighedsalder til 21 Aar, men hvis dette ikke kan lade sig gøre, maa man vistnok lade Sønderjylland beholde sine Myndighedsregler i den Tid, som hængaar, indtil en Revision af den danske Myndighedslovgivning kan gennemføres.

Af mere gennemgribende Karakter er den Forskel, som bestaar med Hensyn til Grundbogsvæsenet. Her i Landet er Retsbeskyttelsen for Rettigheder vedrørende fast Ejendom som bekendt knyttet til selve Tinglæsningen, der efter sit egentlige Indhold forudsætter det paagældende Dokuments Oplæsning i Retten. De saaledes tinglæste Dokumenter bliver ganske vist protokollerede i Skøde- og Pantebøgerne samt noterede i vedkommende Real- eller Personalregister, men for den rettlige Virkning er denne Protokollation og Notering uden Betydning; der er saaledes ikke en Maaned siden, at den herværende Overret har maattet erklære en i 1876 tinglæst Deklaration bindende for en senere godtroende Erhverver, skønt den aldrig havde været noteret paa Ejendommens Folio.

I Sønderjylland var Udgangspunktet det samme, nemlig Jyske Lovs Paabud om Skødning til Tinge, men Udviklingen gik der i en anden Retning end her i Landet. Saaledes anlagde man allerede i 1436 i Flensborg en saakaldt »Stadsbog« over Byens Huse, og ved en Forordning af 1698 blev Anlæggelsen

af egentlige Grundbøger paabudt saavel for Flensborgs som for Haderslevs Vedkommende. Grundbøgerne var indrettede som »Realfolier«, d. v. s. at Retsbeskyttelsen var knyttet til vedkommende Rettigheds Notering paa Ejendommens Folio, medens de retsstiftende Dokumenter in extenso blev optagne i en saakaldt Hjælpebog (»Nebenbuch«). I Løbet af det 18. Aarhundrede blev Grundbøgerne indført i de øvrige Dele af Landet enten som Real- eller Personalfolier, og i Begyndelsen af det 19. Aarhundrede var Stillingen den, at Personalfolierne kun gjaldt for den upriviligerede Jord paa Landet, medens Realfolierne ved Lov eller Sædvane var trængt ind de fleste Steder. Udviklingen fortsattes i samme Spor efter Sønderjyllands Afstaaelse. Ved en Lov af 27. Maj 1873 indførtes det preussiske Grundbogsvæsen, der helt igennem hviler paa Realfolieprincippet, og paa samme Princip hviler de nugældende Regler i B. G. B. og den samtidige Grundbogsordning, der med enkelte Undtagelser er traadt i Kraft for hele Sønderjyllands Vedkommende.

Det i Sønderjylland gældende Grundbogsvæsen er saaledes ganske forskelligt fra det danske. For det første kender man ikke noget til Tinglæsningen, idet Retsvirkningen alene er knyttet til vedkommende Rettigheds Notering paa Ejendommens Folio i Grundbogen. Dernæst er Grundbogen udstyret med en særlig offentlig Troværdighed, idet enhver, som i god Tro erhverver en i Grundbogen indført Ret, bliver berettiget, selv om Retten i Virkeligheden var ugyldig. Og endelig kan saadan Notering kun finde Sted med den forpligtedes Samtykke, medens Tinglæsning som bekendt kan forlanges af hvemsomhelst. Der kan nu sikkert ikke være Tale om uden videre at indføre det danske Tinglæsningssystem i Sønderjylland. I Nutiden indrømmes det af alle, at de gældende Tinglæsningsregler er forældede, og at de, forsaavidt de lægger Vægt paa et saa ukontrollabelt Moment som Dokumentets Oplæsning i Retten i Stedet for paa dets Notering i Realregistret, endog er direkte skadelige for det praktiske Retsliv. Det vilde være urimeligt at belemre Sønderjylland med en saadan Retsantikvitet, navnlig da dette Land allerede før Afstaaelsen i 1864 havde udviklet et langt mere fremskredent Grundbogsvæsen.

Paa den anden Side vilde det ogsaa være uheldigt at lade Sønderjylland beholde sit særlige Grundbogsvæsen, da man derved i en uoverskuelig Fremtid vilde umuliggøre Retsfællesskabet paa Tingsrettens Omraade. Det rigtigste er derfor at modificere de danske Regler saaledes, at de uden Ulempe kan indføres i Sønderjylland. Jeg kan saa meget lettere anbefale denne Udvej, som jeg allerede før Krigen i et Foredrag, som jeg for 5 Aar siden holdt her i Foreningen, foreslog en saadan Reform af vort Tinglæsningsvæsen. Denne Reform, som i Korthed gaar ud paa at knytte Retsvirkningerne til Noteringen i Realregistret i Stedet for til Tinglæsningen, vilde være fuldt tilstrækkelig til at tilfredsstille alle Krav, og jeg skal derfor kun tilføje, at der ikke er noget i Vejen for, at man ved Siden heraf kunde bibeholde Tinglæsningen som en Ordensforskrift af samme Art som den nuværende Protokollation i Skøde- og Pantebøgerne.

Ogsaa paa andre Omraader af Tingsretten vil der være Grund til at lade den nuværende Ret blive staaende, indtil de tilsvarende Dele af den danske Lovgivning har været underkastet en Revision. Jeg tænker herved særlig paa Landboretten samt Vandløbslovgivning, Digevæsen, Vejvæsen m. m. Det drejer sig her om Emner, som ligger de fleste Juristers Interesser fjernt, skønt de har større praktisk Betydning end mange af Retsvidenskabens Favorittemaer. For Sønderjyllands Vedkommende har disse Retsomraader desuden den særlige Interesse, at Lovgivningen fra den danske Tid her i store Dele endnu er holdt i Kraft. Dette gælder f. Eks. Digerelementet af 6. April 1803, Vejforordningen af 1. Marts 1842 og Skovforordningen af 2. Juli 1784. Navnlig Digerelementet, der er udarbejdet med de særlige Forhold i Marskegnene, har givet Anledning til forskellige Organisationer, der bør bevares, medens dens danske Digelovgivning kan indføres i Geestdistrikterne, hvor nu den preussiske Digeret er indført ved en Lov af 1913. Paa samme Maade maa man ved Indførelsen af den danske Fiskerilovgivning erindre, at Kystejernes Aalegaardsret ikke er anerkendt i Sønderjylland, og at det vilde være urimeligt at indføre denne Forret, som her i Landet har været Fiskerilovgivningens Hovedstridspunkt. Selv paa de Punkter, hvor Retsgrundlaget for-

melt er det samme, kan der være Forskelligheder, som har Krav paa at bevares. Saaledes gælder ogsaa i Sønderjylland Jyske Lovs Regel om Statens Forstrandsret, men da man her ved Forstrand forstaar selve Strandbredden indtil Højvandsgrænsen, behøver man ikke som efter Naturfredningslovens § 21 at foretage Ekspropriation af Hensyn til den offentlige Færdsel.

Indenfor Obligationsretten er Indførelsen af den danske Ret i det hele meget lettere, navnlig efter at vi gennem de fællesskandinaviske Love om Aftaler, Køb, Afbetalingskøb og Kommission har faaet en Række af Obligationsrettens Hovedafsnit kodificeret. For Vekselrettens og Sørettens Vedkommende herskede der allerede tidligere næsten fuld Overensstemmelse mellem dansk og tysk Ret, og de øvrige Dele af Obligationsretten er i det væsentlige ens i alle moderne Lovgivninger. Desuden er Obligationsrettens Regler gennemgaaende kun deklaratoriske, saaledes at de Afgivelser, som der maatte være Brug for, kan vedtages ad kontraktmæssig Vej.

Der er dog et Omraade, hvor en gennemgribende Forskel mellem dansk og tysk Ret gør sig gældende, nemlig Selskabsretten. Ser man foreløbig bort fra de egentlige Erhvervsselskaber, hersker der her i Landet fuld Frihed til at stifte Selskaber og Foreninger, saaledes at Stiftelsen ikke blot er tilladt, men at Sammenslutningen ogsaa anerkendes som et selvstændigt Retssubjekt, der paa egen Haand kan erhverve Rettigheder og paadrage sig Forpligtelser. I Tyskland er Forholdet et andet. Her gjaldt fra ældre Tid Koncessionssystemet, som har sin Oprindelse i Romerretten, men af politiske Grunde blev holdt i Kraft indtil den nyeste Tid. Under Udarbejdelsen af B. G. B. forsøgte man at faa Koncessionstvangen afskaffet, men disse Bestræbelser mødte afgjort Modstand hos Regeringerne, og det kom derfor til et Kompromis, der i Realiteten lader alt blive ved det gamle. Herefter er det egentlige Koncessionssystem kun opretholdt for erhvervsdrivende Foreninger, medens det for de andre, saakaldte ideelle Sammenslutninger er afløst af den tilsyneladende ganske uskyldige Registreringspligt. Imidlertid har Loven forbeholdt Øvrigheden Ret til at modsætte sig Registre-

ringen, naar Sammenslutningen forfølger et politisk, socialpolitisk eller religiøst Formaal, saa at Koncessionstvungen for alle disse Foreninger stadig gælder i maskeret Form. Alle disse Baand paa Selskabsretten vil falde bort ved den danske Rets Indførelse. Forøvrigt vil Springet ikke blive saa stort, som det ved første Øjekast kunde synes, da de Foreninger, som ikke har opnaaet Anerkendelse, efter den tyske Ret ikke er forbudt, men kun mangler selvstændig Retsevne, og denne sidste Gruppe af Foreninger er faktisk langt talrigere end de anerkendte.

For de egentlige Handelsselskaber er Koncessionstvungen efterhaanden afskaffet og erstattet med en Række Normativbestemmelser, gennem hvis Opfyldelse Selskabet uden videre opnaar Retsevne. Den vigtigste Form er Aktieselskabet, der ligesom her efter den nye Aktielov er undergivet en Mængde indskrænkende Bestemmelser. Jeg skal ikke komme nærmere ind paa den tyske Aktielovgivning, det er tilstrækkeligt at bemærke, at den er langt strengere end den danske. Imidlertid har netop denne Strenghed ført til, at man ved Siden af Aktieselskaberne har maattet indrette en ny Slags uansvarlige Selskaber, som kaldes »Gesellschaft mit beschränkter Haftung«, og som adskiller sig fra Aktieselskaberne bl. a. derved, at Andelenes Overdragelse er vanskeliggjort for derved at udelukke dem fra Børsomsætningen. Denne Selskabsform er efterhaanden bleven meget almindelig, og da den ikke er undergivet de strenge Aktieselskabsregler, har det ikke megen Værdi, at disse stadig opretholdes for de egentlige Aktieselskabers Vedkommende. Paa den anden Side er de for Selskaberne med begrænset Ansvar gældende Regler i det hele ikke mildere end den danske Aktielov, og en Indførelse af dansk Ret vil derfor kun bevirke, at Forskellen mellem de to Arter af uansvarlige Selskaber falder bort. En tredje Form for uansvarlige Selskaber er de saakaldte »Genossenschaften«, som nærmest svarer til vore Andels- og Forbrugsforeninger. Ogsaa disse er underkastet Registrerings- og Tilsynstvang, medens de danske Andelsselskaber kun er undergivet de almindelige Regler i Fimaloven af 1. Marts 1889.

Indenfor Person- og Familieretten er Forskellen mellem den danske og tyske Ret af mere indgribende Karakter. Saaledes sker — for blot at nævne nogle af de mest iøjnefaldende Forskelligheder — Anmeldelser om Fødsler og Dødsfald til Civilstandsregistre, Ægteskabsindgaaelse er tvungen borgerlig, og Skilsmissegrundene er nøjagtigt angivne i Lovgivningen. Endvidere er Formueordningen mellem Ægtefællerne en anden end her i Landet, idet B. G. B. i Almindelighed foreskriver Særeje med Brugsret for Manden over Hustruens indbragte Formue, men ved Siden heraf lader Ægtefællerne Valget mellem tre andre Systemer, hvoriblandt ogsaa det fuldstændige Formuefællesskab. I Sønderjylland var det sidstnævnte System kun i Brug enkelte Steder, f. Eks. i Flensborg, medens de fleste Dele af Landet enten fulgte Særejesystemet eller Jyske Lov, der hjemlede delvis Særeje.

Indførelsen af den her i Landet gældende Familieret vilde i flere Retninger betegne et Tilbageskridt i Forhold til disse Regler. Man behøver blot at tænke paa den tvungne kirkelige Vielse og de Kampe, som Gennemførelsen af det borgerlige Ægteskab kostede i Tyskland. Det træffer sig jo imidlertid saaledes, at der allerede foreligger Udkast til en fællesskandinavisk Familieretslovgivning, omfattende Regler for Ægteskabets Indgaaelse og Opløsning samt Formueforholdet mellem Ægtefæller. Dette Udkast betegner i sig selv saa betydelige Fremskridt, at man allerede af den Grund maa ønske det gennemført snarest muligt. Men dobbelt maa man ønske en saadan Gennemførelse, fordi man derved vilde have en Familieretslovgivning, som man kan forsvare at gennemføre ogsaa i Sønderjylland.

Jeg har i det foregaaende gennem en Række Eksempler fra de forskellige Dele af Privatretten søgt at vise, hvilke Problemer Indførelsen af dansk Ret i Sønderjylland fremkalder. Eksemplerne vil have vist, at de Vanskeligheder, som opstaar, ikke er uoverstigelige, og at der ved en passende Tillempning af den danske Ret altid vil kunne findes tilfredsstillende Løsninger. For Overgangstiden maa der naturligvis gives en Række særlige Regler, saaledes som det ogsaa skete i 1866, da de sles-

vigske Distrikter blev indlemmede i Danmark. Overgangsfor-
skrifterne behøver dog ikke at være særlig indgaaende. Det vil
være tilstrækkeligt, at Loven formulerer Hovedprinciperne. Den
nærmere Gennemførelse kan man roligt overlade til de alminde-
lige Regler om nye Loves Indvirkning paa ældre Retsforhold,
som er anerkendt i den hittidige Retsvidenskab og Praksis.

RETSREGLERNE OM DANSKE SKIBES REGISTRERING FØR OG UNDER KRIGEN.

Foredrag af Registrator A. la Cour den 28. April 1919.

I de fleste moderne Retsforfatninger er Retsreglerne om Skibsregistreringen af dobbelt Karakter, tjenende til at fyldestgøre saavel offentligretlige som privatretlige Formaal.

De offentligretlige Regler om Skibes og Skibsejeres Nationalitet og den Maade, hvorpaa Nationaliteten legitimeres, skal i Samkvemmet mellem Nationerne skabe Garanti for, at Skibet henhører til den Stat, under hvis Flag det sejler, og saaledes staar under denne Stats Beskyttelse.

De privatretlige Skibsregistreringsregler angaar Skibene som Formuesobjekter og indeholder Forskrifter om Stiftelse af Ejendomsret, Panteret og eventuelt andre tinglige Rettigheder.

Skibenes Hovedbestemmelse: Transport af Varer og Personer over Søen, ofte fra et Land til et andet, har bevirket, at Staterne først har lovordnet den offentligretlige Side af Skibsregistreringen, men Retsudviklingen i de Stater, der har betydelig Skibsfart, har efterhaanden ogsaa ført til Registreringsregler af civilretligt Indhold.

Det er vel under det almindelige Handelssamkvem i Fredstid af Betydning for en Skibsejer paa international anerkendt Maade at kunne dokumentere Skibets Nationalitet paa udenlandske Pladser og derved kunne paaberaabe sig sin Hjemstats Beskyttelse, men Betydningen heraf træder langt stærkere frem, naar der er Krig, og de krigsførende Magter tiltager sig Ret til at kontrollere den neutrale Skibsfart. Det vil da være nødvendigt, at et neutralt Skib er forsynet med et Legitimationsdoku-

ment, som under vedkommende Stats Garanti fastslaaer Skibets Nationalitet og godtgør Ejendomsforholdets nationale Karakter.

De første Spor til Bestemmelser om Form og Bevis for Skibets Nationalisering findes allerede i den engelske Navigationsakt af 1651, men først i Løbet af det 19. Aarhundrede fik de søfarende Nationer fastere Regler desangaaende, England ved Merchant shipping Act af 1854, Norge ved en Lov af 1860, Danmark ved Skibsregistreringsloven af 23. Januar 1867.

Inden denne Lov gjaldt der i Fredstider ingen bestemte Regler om danske Skibes Nationalitet; i Krigstider gaves derimod af og til Bestemmelser i saa Henseende, og under Trykket af Krigssituationen i Begyndelsen af det 19. Aarhundrede samledes forskellige herhenhørende Forskrifter i Fr. af 4. Maj 1803.

Ved denne bestemtes, at danske Skibe i Fart paa fremmede Steder skulde være forsynede med saakaldte Søpas, der hovedsagelig kun udstedtes, forsaavidt Skibet ejedes af herboende danske Undersaatter. Disse Søpas, der udfærdiges paa Latin, var i Almindelighed kun gældende for en enkelt Rejse.

Forordningen betragtedes kun som gældende for vedkommende Krigsperiode, men naar der blev Trang dertil genopfriskedes dens Bestemmelser, saaledes først ved Fr. af 9. April 1810 under Danmarks Krig med England og senere ved en kgl. Bekendtgørelse af 20. April 1854 inden Udbruddet af den orientalske Krig.

Denne Fremgangsmaade var dog efterhaanden utilfredsstillende. Som omtalt fik de andre søfarende Nationer offentligretlige Skibsregistreringsregler, og da derhos Vedtagelsen af Pariserdeklarationen af 1856 forøgede Betydningen af bestemte nationale Legitimationspapirer for Skibe under Krig, gennemførtes paa Regeringens Initiativ den før nævnte Skibsregistreringslov af 23. Januar 1867, der indeholder de første egentlige offentligretlige danske Skibsregistreringsregler.

Loven paabød Førelse af et offentligt Skibsregister, i hvilket alle Skibe, der skulde sejle under dansk Flag, optoges, efter at de var maalte, og det var dokumenteret, at Ejeren opfyldte visse Nationalitetsbetingelser, nemlig: at Ejeren eller hvis, der var flere Ejere, samtlige disse havde dansk Indfødsret eller var

bleven danske Statsborgere ved at have vundet fast Hjem i Danmark. Hvis Skibet ejedes af et Aktieselskab, skulde dettes Bestyrelse have Sæde i Danmark og bestaa af Aktieejere, der opfyldte de nævnte Nationalitetsbetingelser. Yderligere Forordninger om, at Aktionærerne skulde være danske, stilledes ikke.

Efter Skibets Optagelse i Registret kunde det nationale Legitimationsdokument: Nationalitets- og Registrerings-Certifikat udstedes, og dette Dokument tjente da til Skibets Legitimation i alle Tilfælde, hvor der var Spørgsmaal om Nationaliteten, hvorimod dets Angivelse af Skibets Ejer ikke var afgørende for Ejendomsretten i civilretlige Forhold, ligesom Skibsregistret ikke havde privatretlig Betydning.

Faste civilretlige Regler om Stiftelse af Ejendomsret over Skibe fandtes ikke herhjemme paa det daværende Tidspunkt; Skibe betragtedes som Løsøre, og enhver Form for Overdragelse, der kunde godtgøres, var gyldig. Det var dog almindeligt, at der udstedtes Skibsskøder, der tinglæstes; men nødvendigt for Ejendomsrettens Overgang var det ikke.

Disse Forhold medførte, at den, der vilde købe et Skib, ingen Adgang havde til at skaffe sig sikker Kundskab om Sælgerens Berettigelse til at afhænde og heller ikke kunde faa sikre Oplysninger, om der hvilede andre tinglige Rettigheder paa Skibet.

Ved Dampskibsfartens Udvikling i Løbet af det 19. Aarhundrede var Skibenes Værdi steget betydeligt, og derved tillige deres Betydning som Kreditgrundlag. Men Reglerne om Stiftelse af Underpant i Skibe var — om muligt — endnu mere utilfredsstillende; de almindelige Regler om Stiftelse af Underpant i Løsøre fandt Anvendelse, og Kreditors Ret var saaledes udsat for at fortabes, naar Debitor flyttede, og Tinglæsning af Pantebrevet ved det nye personlige Værneting ikke fandt Sted. Det blev derfor efterhaanden almindelig erkendt, at mere betryggende Regler om Stiftelse af Ejendomsret og Panteret i Skibe maatte anses for paakrævede. De fleste større søfarende Nationer fik ogsaa i Løbet af det 19. Aarhundrede Love om civilretlig Skibregistrering, saaledes Holland allerede 1836, U. S. A.

1850, England ved Merchant Shipping Ret af 1854 og senere flere andre Stater.

Her i Landet blev Krav om saadanne Regler fremsat under Behandlingen i Rigsdagen af Registreringsloven af 1867.

I Sølvscommissionen af 1870 optoges Spørgsmaalet til Behandling, og i Kommissionens Sølvsudkast, der fremkom i 1882, fandtes Forslag til civilretlige Skibsregistreringsregler.

Registreringsbestemmelserne udgik imidlertid af Sølvsudkastet under dettes Behandling i de senere nedsatte dansk-norsk-svenske Sølvscommissioner, idet der netop med Hensyn til disse Bestemmelser ikke kunde opnaas Enighed mellem de tre Lande. Der var navnlig Uenighed om Grænsen for de registreringspligtige Skibes Størrelse samt med Hensyn til Spørgsmaalet om, hvorvidt Registreringen skulde være centraliseret eller overlades til lokale Myndigheder. Svensk Ret kendte derhos — i Modsætning til dansk og norsk — ikke Underpant i Løsøre, og Regler om Underpant i Skibe vilde for Sveriges Vedkommende være en ganske ny Retsdannelse; fra svensk Side viste der sig ingen Stemning herfor.

Disse forskellige Forhold resulterede i, at man for Skibsregistreringens Vedkommende maatte nøjes med i Sølvsudkastene at foreslaa, at der skulde føres Registre over Skibe, og at der skulde gives Regler om Stiftelse af Ejendomsret og eventuelt Panteret i Skibe, medens det iøvrigt maa overlades til hvert enkelt Land at give nærmere herhen hørende Lovbestemmelser.

For Danmarks Vedkommende skete dette ved Skibsregistreringsloven af 1. April 1882, der vedtoges sammen med Søloven og traadte i Kraft den 1. Januar 1894. Norge og Sverige naaede først betydelig senere at faa Skibsregistreringslove, Norge ved en Lov af 4. Maj 1901 med Tillæg af 14. Juli 1909, Sverige ved lag af 10. Maj 1901.

Loven af 1867 ophævedes ved Registreringsloven af 1892, og denne Lov indeholder saaledes saavel de offentligretlige som de civilretlige Skibsregistreringsregler.

Da Loven fremkom samtidig med Søloven og for saavidt er et Supplement til denne, indeholdes den principielle Bestemmelse om Retten til at sejle under dansk Flag i Søloven, i

dennes § 1, og Registreringsloven henholder sig i saa Henseende til Sølovens § 1. Denne ændrer de hidtil gældende Nationalitetsbetingelser, saaledes at et Skib kan sejle under dansk Flag, selv om $\frac{1}{3}$ af Skibet ejes af Udlændinge.

Denne Bestemmelse kom ind i Loven under Behandlingen i Folketinget og blev vedtaget trods stærk Modstand ud fra nationale Synspunkter om Betydningen af »Flagets Renhed« navnlig i Krigstider; den har i Praksis fundet meget ringe Anvendelse, men genfindes iøvrigt i andre Landes Lovgivninger, dog ikke i den engelske og siden 1906 heller ikke i den norske.

Med Undtagelse af de omtalte Nationalitetsbetingelser svarer Registreringslovens offentligretlige Regler hovedsagelig til de tidligere gældende.

Lovens civilretlige Regler indeholdt derimod noget ganske nyt og betød et ubetinget Fremskridt, og det kan formentlig med Rette siges, at dens Regler om Stiftelse af Ejendomsret og Panteret i Skibe er klarere, mere tidssvarende og vel ogsaa paa forskellige Punkter mere betryggende end Tinglæsningsreglerne for faste Ejendomme. Det kan da ogsaa ses, at de Forslag til Ændring i Tinglæsningsreglerne, som fra Tid til anden har været fremsatte, gaar ud paa at indføre Regler, der i Hovedpunkterne vilde svare til visse af de civilretlige Skibsregistreringsregler.

Registreringslovens civilretlige Hovedsynspunkt er Gennemførelsen af Offentligheds-Grundsætningen ved Stiftelse af Ejendoms- og Panteret. Dette fastslaaes i Sølovens § 2, som indeholder den Programudtalelse om Skibsregistreringen: at Skibsregistret skal indeholde fuldstændige Oplysninger om Skibenes Ejendoms- og Rederiforhold.

Skibsregistret er saaledes det tilgrundliggende.

Det føres fælles for hele Landet her i Kjøbenhavn og er indrettet skibsvis. Hvert Skib har sit særskilte Folium, og enhver kan ved Eftersyn af dette faa Underretning om Skibets Ejendoms- og Panteforhold.

Ejendomsret over Skib og Skibspart kan kun stiftes ved vedkommende Dokuments Registrering, og kun den registrerede Ejer opnaar fuld Retsbeskyttelse.

Forat Registret kan fyldestgøre sit Formaals, indfører Regi-

streringsloven Anmeldelsestvang med Hensyn til enhver Overdragelse — frivillig saavel som tvungen — af registrerede Skibe og paabyder Anmeldelse af Arveadkomster, Hensiddende i uskiftet Bo og eventuelt Ægteskabs Indgaaelse.

Offentligheds-Grundsætningen udkræver, at Indskrænkninger i Ejerens Raadighed over Skibet i saavidt Omfang som muligt fremgaar af Skibsregistret. I saa Henseende paabydes vel ikke nogen Anmeldelsestvang, men det fastslaas, at Arrest, Afsætning, Udlæg og Udpantning i Skib samt den registrerede Ejers Konkurs maa være registrerede paa Skibets Folium, forat kunne gælde fremfor andre ved Registrering erhvervede Rettigheder; det samme gælder om Ejerens Umyndiggørelse. Om Pantsætning bestemmes det, at Underpant i Skib kun kan stiftes ved Pantebrevets Registrering, herfra dog undtagne Søpanterettighederne, hvad naturlig betyder en vis Formindskelse i Skibsregistrets Betydning.

Det er dog ikke enhver Indskrænkning i Ejerens Raadighed over Skibet, der kan fremgaa af Registret. Registreringslovens § 51 bestemmer i saa Henseende, at de nysnævnte registrerede Rettigheder gaa fremfor alle private, villiesbestemte, uregistrerede Rettigheder. Lovbestemte Rettigheder saasom Tilbageholdelsesretten og offentlige Rettigheder hævde sig uden Registrering.

Andre private viljesbestemte Rettigheder over Skib maa kunne stiftes ved formløs Overenskomst, eventuelt saasom for Brugsrettigheders Vedkommende i Forbindelse med Besiddelsestagelse, men de kan ikke fremgaa af Skibsregistret og maa ubetinget vige for de registrerede.

Man har dog spurgt om Registreringsloven er udtømmende i den Forstand, at der ikke ved Registreringen skulde kunne stiftes andre tinglige Rettigheder end de i Loven nævnte, og man har navnlig ment, at Brugsrettigheder maa kunne stiftes ved Registrering.

Det kan forsaavidt synes uretfærdigt, at en Brugshaver af et Skib ikke kan faa tinglig Beskyttelse, og at hans Ret maa vige, naar det udkræves til Fyldestgørelse af en Panteret, men Registreringsloven synes ikke at hjemle Adgang til en saadan udvidende Fortolkning.

Den indeholder detaljerede Regler om Stiftelse af Ejendomsret og Panteret og omtaler ikke Stiftelse af andre tinglige Rettigheder, og saadanne maa derfor falde udenfor dens Omraade. Dette er ogsaa Synspunktet i Lovens Motiver, og i Praksis er der aldrig sket Registrering af Brugsrettigheder.

I Forbindelse hermed kan det særlig bemærkes, at den norske Registreringslov udtrykkelig hjemler Stiftelse af Brugsrettigheder i Skib ved Registrering.

En fuldstændig Gennemførelse af Offentligheds-Grundsætningen maatte medføre, at den, der blev registreret som Ejer eller Panthaver, ubetinget vandt Ejendoms- eller Panteret og uden Indskrænkning vilde kunne hævde sin Ret overfor andre — reelt set — bedre berettigede. Dokumentets Gyldighed — som saadant — vilde da være uden Betydning, og Registrets Udvi-seende det ene afgørende. Enhver Indsigelse ogsaa Falsk-, Umyndigheds- og Tvangs-Indsigelsen vilde da ekstingveres. Det kan ses af Motiverne til Registreringsloven, at man har overvejet Gennemførelsen af Offentligheds-Grundsætningen i denne strænge Form med Hensyn til Skibsregistreringen, men Overvejelserne førte til, at man ikke vilde foreslaa et saa radikalt Brud med dansk Rets hidtidige Opfattelse af Betydningen af selve Overdragelses- og Pantsætnings-Dokumentet.

Det maa ogsaa indrømmes, at det — trods den Klarhed, der vilde opnaas ved Offentligheds-Grundsætningens fulde Gennemførelse, — dog er en Fordel, at Registreringsloven har fastholdt det samme Princip, som ligger til Grund for Reglerne om Overdragelse og Pantsætning af faste Ejendomme, nemlig at det mellem Parterne oprettede Dokument er Retshandelens Bærer.

I Registreringsloven er dette udtrykt saaledes i § 39, at Adkomstdokumentets Gyldighed som saadant forudsat erhverves Ejendomsretten ved Registreringen; om Stiftelse af Panteret gælder tilsvarende Regel. Loven indeholder dernæst en supplerende Bestemmelse om, at mulige Uoverensstemmelser i Angivelsen i Skibsregistrene og Dokumenternes Udvisende i Skibs-Skøde- og Pantebrevs-Protokollen berigtiges ved Jævnførelse med de originale Dokumenter. Reglerne i § 39 kunde synes at svække Betydningen af Registreringen, men erfaringsmæssig set

er Muligheden for Dokumenternes Ugyldighed overordentlig ringe, især da Umyndighed hos Udstederen vil blive konstateret paa Bureaet gennem de særlige Regler om Afgivelse af Nationalitets-Erklæringer. I Omsætningen vil man kunne se bort fra denne Mulighed, og i Praksis har der heller ikke vist sig Vanskeligheder i saa Henseende.

Man vil derfor kunne gaa ud fra, at ved Registreringen af Dokumentet er Retten endelig erhvervet.

Paa et bestemt Punkt finder dog Offentligheds-Grundsætningen videre Anvendelse, forsaavidt som Registreringslovens § 56 forskriver, at et paa falsk Kvittring udslettet Pantebrev ikke kan gøres gældende overfor senere i god Tro erhvervede Rettigheder.

Angaaende selve de Dokumenter, der skal registreres, bliver der Spørgsmaal om, hvilke Fordringer, der skal stilles til deres Form og Indhold. Iagttagelsen af faste Former ved Oprettelsen af Skibsskøder eller Pantebreve i Skibe udkræves ikke. De trykte — i sin Tid af Ministeriet godkendte — Formularer til Skibsskøder benyttes vel almindeligt, men deres Anvendelse er ingen Betingelse for Overdragelsens Gyldighed.

Med Hensyn til Overdragelsesdokumenternes Indhold har der navnlig været spurgt om, hvorvidt et Dokument, der gaar ud paa Stiftelse af eventuel Ejendomsret over Skib, vil kunne registreres, med andre Ord om ikke blot Skøder, men ogsaa Købekontrakter kan registreres som Adkomster, og det er bleven fremhævet, at dette burde kunne finde Sted. I Praksis har man ikke anerkendt det. Man har henholdt sig til, at efter Lovens Princip for Førelsen af Skiisregistret bør det til enhver Tid fremgaa af dette, hvem der har den aktuelle Ejendomsret til Skibet, ligesom ogsaa det offentligretlige Formaal med Registreringen ikke kan lades ude af Betragtning, og dette tilsiger, at kun den, der kan udøve den aktuelle Raadighed over Skibet, bør kunne indtegnes i Registret og derved faa Ret til Certifikatet.

Da det dog paa anden Side vilde være haardt, om den, der har faaet Købekontrakt paa et Skib, ikke kan sikre sin Ret ved Indtegnning i Skiisregistret, har man, naar Begæring er bleven fremsat, og Betingelserne iøvrigt har været til Stede, registreret Købekontrakten som Hæftelse.

For i saa vidt Omfang som muligt at opnaa, at der kan stoles paa Skibsregistrets Udvisende, paabyder Registreringsloven en Undersøgelse af Dokumenterne inden Registreringen. Det omtales ikke nærmere i Loven, hvorpaa denne Undersøgelse skal rettes, men efter Forholdets Natur og i Betragtning af det Formaal, der skal naas, maa den først og fremmest gaa ud at konstatere Sammenhængen mellem Skibsregistrets Udvisende og den ved det paagældende Dokument foretagne Afhændelse eller Pantsætning. Kun hvis saadan Sammenhæng foreligger, er Betingelserne for Registrering til Stede. Der hersker saaledes ikke den samme Dispositionsfrihed med Hensyn til Skibsregistret som med Hensyn til Panteregistret for faste Ejendomme. Registreringslovens Ordning synes paa dette Punkt ubetinget at maatte foretrækkes fremfor Ordningen ved faste Ejendomme og den deraf følgende Uklarhed i Panteregistrenes Udvisende.

Undersøgelsen maa imidlertid for Aktieselskabers — og iøvrigt ogsaa for andre Selskabers Vedkommende — gaa videre. Det maa ogsaa paases, at et Selskabs Bestyrelsesmedlemmer eller andre, der har underskrevet vedkommende Dokument, efter Selskabets Vedtægter er berettiget til at foretage den paagældende Retshandel, være sig Salg eller Pantsætning.

Lovens Motiver gaar ud fra, at dette Forhold skal undersøges, og at Selskabernes Vedtægter derfor skal indleveres til Bureaet. Indeholder et Selskabs Vedtægter ikke udtrykkelige Bestemmelser om Ret til Salg eller Pantsætning af Skibe, har Bureaet stedse forlangt Generalforsamlingsbeslutning desangaaende.

Ifølge Aktieselskabsloven skal Aktieselskabers Vedtægter nu indeholde en særlig Bestemmelse om Retten til at forpligte Selskabet med Hensyn til Salg og Pantsætning af fast Ejendom, medens Loven ikke paabyder optaget en tilsvarende Bestemmelse angaaende Skibe. Det ses da ikke rettere end, at Bureaet i Mangel af en saadan Bestemmelse i et Selskabs Vedtægter vedblivende — ligesom tidligere — maa paase de vedkommendes Kompetence til at foretage Salg eller Pantsætning af Skib, idet Bestemmelsen i Vedtægterne om faste Ejendomme, ikke synes at kunne være afgørende for Skibe, saa meget mere som der

er Tvivl om, hvorvidt den omtalte Regel i Aktieloven skal opfattes som en Kompetenceregulering eller som en Legitimationsregel.

Viser det sig ved den foretagne Undersøgelse, at Adkomsten ikke er i Orden eller, at de vedkommende ikke er kompetente, søges Manglen først berigtiget. Hvis dette ikke sker — Registreringsloven foreskriver iøvrigt i saa Henseende ikke nogen Tidsgrænse —, afslaaes Registreringen.

En Registrering med Meddelelse af Retsanmærkning om den foreliggende Mangel, saaledes at Spørgsmaalet om Rettens endelige Erhvervelse udskydes, kan derimod ikke finde Sted.

Afslaget kan omstødes ved Dom, men kan ikke forlanges omgjort ad administrativ Vej.

At der efter Omstændighederne kan blive meddelt Retsanmærkninger af oplysende eller berigtigende Karakter, følger formentlig af sig selv.

Som omtalt erhverves Retten ved Registreringen, og det er saaledes denne, der er den retsstiftende Kendsgerning; men da dens Foretagelse kan være afhængig af ikke civile Forhold saasom af Dokumentationen for vedkommendes Statsborgerret, lader Registreringsloven Retsbeskyttelsen indtræde paa et tidligere Tidspunkt end selve Registreringen, nemlig ved Dokumentets Anmeldelse, dog forudsat at Registreringen senere finder Sted. Det Dokument, der anmeldes først, gaar — uanset Udstedelsesdagen — forud for senere anmeldte, men paa den anden Side vil enhver allerede ved Anmeldelsen kunne faa Oplysning om, der foreligger tidligere anmeldte Dokumenter. Registreringslovens Regel synes derfor langt mere rationel end Reglen om den rettidige Tinglæsnings tilbagevirkende Kraft ved faste Ejendomme.

Da det er Lovens Synspunkt, at man i Skibsregistret stedse skal kunne faa Oplysning om Skibenes Ejendomsforhold, indeholder Loven ogsaa Regler om, hvorledes Mangler ved Adkomsterne, som de paagældende ikke kan bringe i Orden, afhjælpes. Registreringsloven har først i § 18 en særlig Regel for det Tilfælde, at der vel kan fremlægges Adkomstdokument, men Udstederen ikke kan legitimere sin Ret til at afhænde. Der gives da under visse Betingelser Adgang til en Slags Mortifikation

af mulige Indsigelser. Denne Regel omfatter i og for sig kun Tilfælde, hvor ikke tidligere registreret Skib skal optages i Registret og er i Virkeligheden kun praktisk ved Indkøb af Skibe fra Udlandet, men den vil muligvis ogsaa kunne anvendes ved Erhvervelse af registreret Skib.

Om Reglen derimod — som undertiden antaget — ogsaa vil kunne anvendes ved Pantsætning, er mere tvivlsomt.

Indtræffer det Tilfælde, at en Erhverver overhovedet ikke kan fremlægge nogen Adkomst, haves i Registreringslovens § 19 en Regel om, at vedkommende kan erhverve generel Ejendomsdom ved Sø- og Handelsretten, og Dommen kan da registreres som Adkomst.

De her nævnte Regler maa dog utvivlsomt ikke opfattes som udtømmende i den Forstand, at der ikke ogsaa skulde kunne tilstedes andre Maader at dokumentere Ejendomsretten paa.

Den, der ved en Dom over en modvillig Sælger, er kendt ejendomsberettiget til et Skib (individuel Ejendomsdom), maa saaledes utvivlsomt kunne faa Dommen registreret, og ligeledes maa den, der bliver indsat i et Skib, antagelig kunne faa Indsættelsesforretningen registreret.

Den, der efter den foretagne Undersøgelse paa Grundlag af de fremlagte Dokumenter bliver registreret, vinder som før omtalt fuld Retsbeskyttelse, og hans Ejendomsret vil saaledes ikke kunne anfægtes hverken af godtroende Erhververe eller af Overdragerens Kreditorer. Han maa ligeledes ubetinget staa som legitimeret, saaledes at Mangel paa god Tro er uden Betydning hos den, der indlader sig i Retshandler med ham om Skibet.

Om en Skibspantehavers Retsstilling gælder den særlige Regel, at hans Fortrinsret bedømmes efter Reglerne om Pante rettigheder i fast Ejendom.

Efter Sølovens § 2 skal Registret for Skibe ogsaa indeholde Oplysninger om Skibenes Rederiforhold, og Registreringslovens Motiver tillægger det stor Betydning, at der indføres et Register, der skal kunne tjene som Firmaregister for Rederierne.

Da Skibsregistret ikke mentes at egne sig i saa Henseende, paabydes der Førelse af et særligt Rederiregister, i hvilket hvert Rederi (Enkeltmand, Partrederi, Selskab) har sit Folium. Dette

indeholder kun en Oplysning om Selskabets Rederier, Rederier-ejer, om den bestyrende Reder i Partrederier og om Skibsselskabernes Bestyrelsesmedlemmer. Rederiregistret maa ligesom Firmaregistret for Selskabers Vedkommende kun angive disses Bestyrelsesmedlemmer, men ikke andre udenfor Selskabets Bestyrelse værende Personer, der kan forpligte Selskabet. Dette fører ofte til det uheldige Resultat, at man i Rederiregistret for-gæves vil søge Oplysning om et Skibsselskabs korresponderende Reder, hvad er saa meget mere uheldigt som Rederiregistret heller ikke kender Anmeldelse af Prokura.

En Ændring af Registreringsloven paa dette Punkt vilde utvivlsomt forøge Rederiregistrets Betydning.

Dets Anvendelse i Praksis har iøvrigt ikke svaret til de Forventninger, Motiverne stillede til det, og man kunde utvivl-somt ogsaa have sparet at føre et saadant særligt Register og indskrænket sig til Fortegnelser over de Skibe, hvert enkelt Rederi ejer. Rederiregistret føres nemlig paa Grundlag af Skibs-registret og indeholder forsaavidt ikke andre Oplysninger end dette, kun ordnede paa en anden Maade.

Rederiregistret er forpligtende for Rederierne med Hensyn til Retshandeler vedrørende Rederiforretninger, dog med den Ind-skrænkning, at de i Skibsregistret indeholdte Kendsgerninger alene er afgørende med Hensyn til Retshandeler vedrørende Ad-komst eller Hæftelse paa det enkelte Skib, hvilken Forskrift naturlig ikke styrker Rederiregistrets Betydning. Indtræffer det Tilfælde, at et Selskab er anmeldt baade til Rederiregistret og til Firmaregistret, er efter Registreringslovens § 27 begge Regi-stres Udvisende forpligtende for Selskabet uanset mulig Uover-ensstemmelse, dog at den fornævnte specielle Bestemmelse om Skibsregistrets Fortrinsret ogsaa gælder overfor Firmaregistret.

I Aktieloven findes ingen Bestemmelse angaaende Forholdet mellem Aktieregistret og Rederi- og Skibsregistret, men man maa utvivlsomt anvende Registreringslovens § 27 analogisk saa-ledes, at Skibsregistret vedblivende er afgørende med Hensyn til Retshandeler om Adkomster og Hæftelser paa det enkelte Skib.

Iøvrigt skal bemærkes, at da et Aktieselskab først er endelig stiftet, naar det er optaget i Aktieregistret, og først da kan er-

hverve Rettigheder, er denne Optagelse for nydannede Selskabers Vedkommende en Betingelse for Selskabets Optagelse i Skibs- og Rederiregistret.

Der paahviler efter Registreringsloven Skibsaktieselskaber en Pligt til uopholdelig at anmelde Bestyrelsesforandringer til Rederiregistret, uanset om Anmeldelse til Firmaregistret eller nu Aktieregistret maatte være sket, en Pligt, som dog ofte ikke opfyldes.

Er Selskabet optaget i Aktieregistret, maa Forandringen dog først være registreret der, inden den kan noteres i Rederiregistret, idet Aktieloven i visse Retninger stiller strengere Fordringer til et Aktieselskabs Bestyrelsesmedlemmer end Registreringsloven saasom med Hensyn til Vandelsbetingelserne. Paa den anden Side er Registreringslovens Nationalitetsbetingelser forsaavidt de strengeste, som den kræver dem opfyldte af samtlige Bestyrelsesmedlemmer, Aktieloven kun af Flertallet.

Et Selskabs Optagelse i Aktieregistret garanterer saaledes ikke efter Loven dets Optagelse i Rederiregistret.

I det foregaaende er fremhævet Hovedpunkterne i Skibsregistreringen, saaledes som den former sig under almindelige fredelige Forhold. Den civilretlige Side vil da træde stærkest i Forgrunden gennem Betydningen af, at Omsætningen og Pant-sætningen af Skibe foregaar sikkert, men tillige uhindret. De offentligretlige Regler vil vel — som tidligere omtalt — have deres Betydning, men den vil være mindre fremtrædende, og Nationalitetsbetingelserne vil vel endog kunne føles som hæmmende for den fri Udfoldelse af Skibsfarten.

Naar der udbryder Krig, viser de offentligretlige Regler derimod deres fulde Betydning, og jo strengere Fordringer, der stilles i Relation til Nationalitetsbetingelserne, des mere Udsigt vil der være til, at de krigsførende Magter anerkender de neutrale Staters Skibscertifikater.

Det Spørgsmaal frembød sig da ved Verdenskrigens Udbrud, om Registreringslovens offentligretlige Regler af de krigsførende Magter vilde blive respekterede som Garanti for den danske Skibsfarts nationale Karakter.

Almindelige, internationalt anerkendte Regler paa dette Om-

raade eksisterede ikke; dog indeholdt Londoner-Deklarationen af 1909 i Artikel 55 og 56 nogle specielle, ret indviklede Regler om Overførelse af fjendtlige Magters Skibe til neutrale, og det kunde forventes, at de krigsførende Magter paa dette vigtige Punkt vilde støtte sig til Deklarationen, skønt denne ikke var ratificeret. Dertil kom, at Handelsflaadens Benyttelse og Bevaring hurtig blev et Kardinalpunkt under Krigen, og at derfor den Mulighed maatte have for Øje, at der kunde tænkes søgt en Masseoverførelse af Centralmagternes Skibe til neutrale Ejere. Registreringsloven kunde ikke hindre en saadan Overførelse og derved ej heller Adgangen for de paagældende Skibe til at sejle under dansk Flag og til at blive forsynet med dansk Nationalitets- og Registrerings-Certifikat, naar de almindelige Betingelser var opfyldte; Loven maa nemlig antages at hjemle en Registreringsret for den, der opfylder Lovens Betingelser.

At dette Forhold kunde berede Vanskeligheder, behøver formentlig ingen nærmere Paavisning.

Det blev derfor anset for nødvendigt, at Regeringen fik Adgang til at kunne kontrollere Overførelsen af udenlandske Skibe til danske Ejere, og da Loven af 7. August 1914 — trods dens Rummelighed — dog ikke mentes anvendelig her, blev der vedtaget et Tillæg til Skibsregistreringsloven ved en midlertidig Lov af 7. Maj 1915, der bestemte, at intet Certifikat — midlertidigt eller endeligt — kunde udstedes uden Regeringens Samtykke.

Efterhaanden som Krigen skred frem, og Krigsførelsen — ogsaa i Relation til Kontrol med den neutrale Skibsfart — skærpedes, viste Loven sig utilstrækkelig; den hjemlede ikke Ret til Indgriben ved Salg af allerede registrerede Skibe, da der i saadanne Tilfælde ikke er paabudt Udstedelse af nyt Certifikat. Men Forholdene medførte, at Regeringen overhovedet maatte have Adgang til at kunne kontrollere, hvem der blev Skibsejere eller skulde forestaa Ledelsen af Rederier, ligesom den frie Adgang for Udlændinge til at blive Aktionærer i Skibsaktieselskaber maatte reguleres.

Loven blev da ved en ny midlertidig Lov af 13. Oktober 1916 udvidet saaledes, at Regeringen i hvert Tilfælde, hvor der fandt Ejendomsoverdragelse Sted af registreret Skib eller, hvor der

skete Ændring i Rederiets Ledelse, kunde bestemme, at Skibets Nationalitets- og Registrerings-Certifikat skulde bortfalde, og Udstedelsen af nyt Certifikat være afhængig af Regeringens Tilladelse. Loven suppleres senere med Handelsministeriets Bekendtgørelse af 16. Oktober 1917, der indskærpede og udvidede Anmeldelsespligten med Hensyn til Ændringer i Ledelsen af Rederierne og endvidere gav Bemyndigelse til at kræve Oplysning om ethvert Forhold vedrørende den faktiske Raadighed over Skibene.

Disse Bestemmelser gav en vidtgaaende Adgang til at kontrollere Dannelsen af nye Rederier, men det maa dog bemærkes, at Loven af 13. Oktober 1916 først kom paa et Tidspunkt, da adskillige af de under Krigen opstaaede Rederiselskaber alt var dannede.

Begge de nævnte midlertidige Love saavel som Bekendtgørelsen angaar forsaavidt alene det offentligretlige Forhold: Udstedelsen af Certifikatet, men Bestemmelserne maa dog opfattes saaledes, at ej heller den civilretlige Registrering kan finde Sted uden Regeringens Tilladelse, og paa denne Maade er Bestemmelserne blevet gennemførte.

En modsat Forstaaelse kunde ogsaa medføre ganske forvirrede Tilstande, saaledes at Skibsregistret fyldtes med Skibe, der ikke kunde sejle under dansk Flag, fordi Tilladelse til Certifikatets Udstedelse blev nægtet.

Efter de nævnte Lovbestemmelser haves en uindskrænket Ret til at skønne over, om Certifikatet kan udstedes, og der vil følgelig i saa Henseende kunne stilles de efter Regeringens Skøn nødvendige Betingelser.

Ved de Indkøb af Skibe fra Udlandet, som fandt Sted i de første Krigsaar, fordredes det saaledes godtgjort, at Skibet havde været i neutral Eje siden 6 Maaneder før Krigens Udbrud, en Betingelse, hvis Tilstedeværelse i Reglen let kunde konstateres ved Fremlæggelse af Udskrift af vedkommende Lands Skibsregister.

Der blev derhos i Reglen afkrævet Ejeren af saadanne Skibe Deklarationer indeholdende Tilsagn fra Ejeren om ikke at ville sælge og undertiden heller ikke pantsætte Skibet uden Handels-

ministeriets Samtykke, og disse Deklarationer registreredes som Hæftelse paa Skibenes Folier.

Efterat den midlertidige Lov af 13. Oktober 1916 havde givet Adgang til at regulere Salget af registrerede Skibe, blev den Fremgangsmaade i Hovedsagen fulgt, at der meddeltes Tilladelse til Registrering uden Betingelse for Redere eller Rederiselskaber, der før Krigen havde ejet danske Skibe. I andre Tilfælde maatte der afgives Deklarationer af det omtalte Indhold, dog at de tillige bl. a. indeholdt Forpligtelse til ikke at tidsbefragte Skibet uden Handelsministeriets Samtykke.

Denne Betingelse er dog ikke optaget i Deklarationerne efter Fremkomsten af Loven af 12. Marts 1918 og Handelsministeriets Bekendtgørelse af 27. November s. A. om Regeringens Kontrol med Bortfragtning af Skibe til Udlandet.

Deklarationerne indeholder endvidere Vedtagelse af Konventionalbøder til Sikkerhed for Forpligtelsernes Overholdelse, i Reglen svarende til Købesummen for Skibet. Til yderligere Sikkerhed maa der derhos i Reglen stilles en Garanti svarende til 10% af Konventionalbøden enten i Form af Bankgaranti eller ved Deposition af tilsvarende Værdier i Handelsministeriet.

For de nydannede Skibs-Aktieselskabers Vedkommende er der krævet optaget Bestemmelse i Vedtægterne om, at Aktierne kun maa ejes af danske Statsborgere eller andre Bestemmelser af lignende betryggende Art, saasom at kun danske Statsborgere kan noteres som Aktionærer og derved udøve Stemmeret.

Forud for Registreringen gaar i hvert enkelt Tilfælde en Undersøgelse rettet paa at oplyse, i hvilket Omfang vedkommende tidligere havde beskæftiget sig med Skibsfart, Rederi og Befragtning samt paa at konstatere, om den, der staar som Ejer af Skibet, har den faktiske Raadighed over det.

Ved Siden af de nu omtalte Foranstaltninger har Krigen ogsaa affødt en anden Bestemmelse, der har grebet ændrende ind i Skibsregistreringen, nemlig Forbudet mod Salg til Udlandet af danske Skibe. Dette Forbud udstedtes først ved en Bekendtgørelse fra Indenrigsministeriet af 6. Oktober 1915 i Henhold til Loven af 7. August 1914. Det var af civilretlig Karakter, forsaavidt som det forbød alt Salg til Udlandet af regi-

strerede Skibe. Forbudet blev gentaget ved Indenrigsministeriets Bekendtgørelse af 16. Juni 1917, og samtidig udvidet til ogsaa at omfatte Salg til Udlandet af ikke registrerede, for dansk Regning her nybyggede Skibe; det forbød ogsaa Udførsel af her i Landet for udenlandsk Regning nybyggede Skibe.

Endelig udvidede Loven af 12. Marts 1918 Forbudet ogsaa til uregistrerede Fartøjer, hvilket navnlig skete for at undgaa for stærk Formindskelse af Fiskerfartøjsflaaden. Saavel Bekendtgørelsen som Loven giver Handelsministeriet Ret til Dispensation, og i Begyndelsen meddeltes Dispensation i adskillige Tilfælde, for større Skibes Vedkommende kun mod at Salgssummen blev baandlagt til Indkøb af ny Tonnage.

Dispensationer meddeles nu meget sjældent.

Som bekendt var Spørgsmaalet om Skibssalgforbudets Lovmedholdelighed i Henhold til Bekendtgørelsen forelagt Domstolene, som opretholdt det.

Skibssalgforbudene i Forbindelse med de foran omtalte regulerende Bestemmelser om Indkøb og Salg af Skibe m. m. indskrænkede i ikke ringe Grad den frie Omsættelighed af Skibe, og det har derfor ikke været uden Begrundelse i de faktiske Forhold, naar det engang er bleven udtalt: at det var svært at faa Skibene ind i Registret, men endnu sværere at faa dem ud, naar de først var kommen ind.

Andre neutrale Stater har dog ogsaa under Krigen truffet lignende regulerende Foranstaltninger; Udførselsforbud er efterhaanden bleven udstedt vistnok overalt, dog med Adgang til Dispensation. At ogsaa andre Foranstaltninger er trufne ses saaledes af en norsk Lov af 1917, der bestemmer, at seks Tiendele af Aktiekapitalen i Skibsaktieselskaber skal tilhøre norske Statsborgere.

Det er almindelig bekendt, at trods alle regulerende og indskrænkende Bestemmelser har Handelen med Skibe under Krigen udfoldet sig som ingensinde før. Kulminationen naaedes forsaavidt allerede i Efteraaret 1916, da der i Tiden fra 1. Juli—31. December blev registreret 41 nye Skibsaktieselskaber, foruden 11 Fiskeriselskaber. Den stærke Forøgelse af Rederierne

betød dog ikke en tilsvarende Tilgang til Registret af nye Skibe, idet de fleste Rederiselskaber dannedes ved Indkøb af alt registrerede, ofte ældre Skibe, der betaltes med meget store Priser.

I Løbet af 1916 og 1917 blev der dog indkøbt en Del store Sejlskibe bl. a. fra forskellige sydamerikanske Stater, men Indførslen er senere saa godt som standset antagelig paa Grund af Udførselsforbudene; dog har der stadig kunnet indkøbes Sejlskibe fra Holland.

Det kan iøvrigt iagttaget, hvorledes først Handelen med Dampskibe blomstrede, dernæst maatte de større Sejlskibe holde for og efterhaanden ogsaa de mindre Sejlskibe, dette vel til Dels begrundet i den Betydning de efterhaanden fik for de indenlandske Transporter.

Forholdene er dog nu kommen ind i ret rolige Baner. Handlen med Skibe flourer ikke stærkt for Tiden; man afventer antagelig, at Situationen skal klare sig. De omtalt regulerende Bestemmelser gælde endnu, men deres Dage vil formentlig snart være talte, og Registreringslovens prøvede Bestemmelser vil da — i sig selv — antagelig et Stykke ud i Fremtiden kunne tjene til at værne om og sikre Skibsfartens vitale Interesser, selvom vi maatte gaa en Opgangsperiode imøde med forøgede Krav, hvor dansk Skibsfart skal arbejde med de Muligheder, som ogsaa et udvidet Landomraade giver.

Diskussion.

Professor Torp: Foredragsholderen meddelte, at man i Registreringskontoret ved Salg af Skibe, naar det er Aktieselskab, der sælger, ogsaa nu efter Aktieloven kræver Generalforsamlingsbeslutning, hvis Selskabets Vedtægter ikke indeholder en udtrykkelig Bestemmelse om, hvem der kan forpligte Selskabet ved Salg af Skibe. Mon dette er rigtigt? Maa man ikke gaa ud fra, at de paagældende Loves almindelige Signaturregler maa være afgørende ogsaa for Salg af Skibe?

Foredragsholderen: Hvis det før Aktieloven var berettiget at kræve Generalforsamlingsbeslutning, maa det ogsaa være berettiget nu efter Aktieloven.

Professor Torp: Jeg er mest tilbøjelig til at mene, at naar der kun er truffet særlige Bestemmelser m. H. t. fast Ejendom, maa man slutte til, at de almindelige Signaturregler gælder i alle andre Tilfælde.
